

Càtedra
Enric Prat de la Riba
d'Estudis Jurídics Locals

UAB
Universitat Autònoma de Barcelona

CAP A UNA VILA EDUCADORA

Estratègies per transformar petits municipis des de l'educació

TREBALL FINAL DE MÀSTER EN GOVERN LOCAL
(VII Edició, Barcelona)

Francesc Balcells i Teixidó

Tutora: Judith Gifreu i Font

El Palau d'Anglesola

24 de novembre de 2022

El municipi és una comunitat educativa perquè hi establim vincles des del moment d'arribada. Amb més o menys consciència aprenem de l'entorn i l'entorn ens afaïçona, fins i tot quan trobem realitats deseducadores. Des de fa uns 50 anys algunes ciutats treballen per esdevenir no només educatives, sinó també educadores, és a dir, que totes les persones hi puguin créixer en plenitud i aprendre al llarg de la seva vida. Això implica una visió àmplia de l'educació, que va més enllà de l'etapa escolar i també més enllà de les parets de l'escola. En aquests temps de desigualtats i crisis diverses, urgeixen respostes comunitàries. I l'educació té una força imparable. Per això és important construir municipis que eduquin de forma transversal i sense deixar ningú de banda. A les ciutats s'han creat i aplicat diferents programes i projectes per fer realitat aquest canvi de paradigma. I als municipis petits? Aquest treball pren de referència les iniciatives que s'han dut a terme en municipis grans i valora la seva validesa en les zones rurals. També analitza les iniciatives que, amb voluntat d'esdevenir vila educadora, s'han realitzat al Palau d'Anglesola d'un temps ençà.

El municipio es una comunidad educativa porque permite establecer vínculos desde el primer contacto. Aprendemos de nuestro entorno y el entorno nos forma. También cuando encontramos realidades que deseducan. Desde hace unos 50 años algunas ciudades trabajan para ir más allá de ser educativas y convertirse en educadoras. Ello conlleva que todas las personas puedan crecer en plenitud y aprender a lo largo de su vida. Implica ir más allá de la etapa escolar y también más allá de las paredes de la escuela.

En estos tiempos de desigualdades y crisis diversas, urgen respuestas comunitarias. Y, en ese sentido, la educación tiene una fuerza imparable. Por eso es importante construir municipios que eduquen de forma transversal y sin dejar a nadie al margen. En las ciudades se han creado y aplicado distintos programas y proyectos para hacer realidad este cambio de paradigma. ¿Y en los municipios pequeños? Este trabajo toma como referencia las iniciativas que se han llevado a cabo en municipios grandes y valora su validez en las zonas rurales. También analiza las iniciativas que, con voluntad de convertirse en villa educadora, se han realizado en los últimos años en el Palau d'Anglesola.

The town is an educational community where we establish, since the beginning, connections. With more or less consciousness we learn from the environment and it educates us, and also we may find the opposite, realities that don't help this at all. For more than 50 years many cities have been working in being more than instructive and becoming educational. That implies that everyone is able to learn through their lifetime, without an age limit. It implies going further than just the school related ages and its environment.

In these times of roughness and various crises we need urgent community answers. And in this meaning, education has an unstoppable force. For this reason, it is so important to make towns able to educate in all directions without leaving anyone behind. In the cities some programs and projects have been created to contribute and help to impulse this paradigm change. But what about the small villages? This thesis takes the job they did in the big cities and values its validity in the countryside. It also analyzes the initiatives that have been promoted in el Palau d'Anglesola in the last few years trying to convert it into an educational town.

Índex

1. Introducció	5
2. El marc normatiu en l'àmbit educatiu	7
2.1. Bloc constitucional	7
2.2. Lleis orgàniques educatives	8
2.3. Competències locals	11
2.3.1. Competències pròpies	12
2.3.2. Competències delegades	14
2.4. Acords internacionals	15
3. Polítiques locals educatives	18
3.1. De les ciutats educadores a les viles educadores	18
3.2. Dels Projectes Educatius de Ciutat als Projectes Educatius de Poble	21
3.3. Pla Educatiu d'Entorn	23
3.4. L'Educació 360	27
3.5. Projectes educatius col·laboratius i comunitaris	30
3.6. Altres iniciatives	31
3.6.1. Consell Escolar	31
3.6.2. Consell Nacional de la Infància i l'Adolescència de Catalunya	32
3.6.3. Ciutats Amigues de la Infància	32
3.6.4. Pla Local de la Infància i Adolescència	34
3.6.5. Pacte per la Infància a Catalunya	34
3.6.6. Taula Nacional per la Infància i Adolescència	35
3.6.7. Observatori dels Drets de la Infància	36
3.7. Experiències internacionals	37
4. Experiències educadores al Palau d'Anglesola	39
4.1. Treball en comissions	39
4.2. Comissió Educació 360	42
4.3. Passaport Edunauta	44
4.4. El Consell Infantil i el Consell de Participació Adolescent	45
4.5. Fet a Jova	47
4.6. Altres iniciatives en clau comunitària	49
4.7. L'acompanyament i sentiment de pertinença	51
5. Conclusions	53
6. Bibliografia	62
7. Annexos	64

Abreviatures

AFA	Associació de famílies d'alumnes
AICE	Associació internacional de ciutats educadores
APS	Aprenentatge i servei
CE	Constitució espanyola
CEAL	Carta europea d'autonomia local
CEM	Consell escolar municipal
CET	Consell escolar territorial
CMC	Consell municipal de centre
CNIAC	Consell nacional de la infància i adolescència
CPA	Consell de participació adolescent
EAC	Estatut d'Autonomia de Catalunya
EGB	Educació general bàsica
FP	Formació professional
LBRL	Llei 7/1985, de 2 d'abril, reguladora de les bases de règim local
LEC	Llei d'Educació de Catalunya
LOCE	Llei 10/2002, de 23 de desembre, per la qualitat de l'educació
LODE	Llei 8/1985, de 3 de juliol, pel dret a l'educació
LOECE	Llei 8/1980, de 19 de juny, per l'estatut dels centres escolars
LOGSE	Llei 1/1990, de 3 d'octubre, per l'ordenació general del sistema educatiu
LOMCE	Llei 8/2013, de 9 de desembre, per la millora de la qualitat educativa
LOMLOE	Llei 3/2020, de 29 de desembre, per la modificació de la LOE
LOPEG	Llei 9/1995, de 20 de novembre, per la participació, l'avaluació i el govern dels centres docents
LRSAL	Llei 27/2013, de 27 de desembre, de racionalització i sostenibilitat de l'Administració local
ODS	Objectius de desenvolupament sostenible
PEC	Projecte educatiu de ciutat
PECC	Projecte educatiu col·laboratiu i comunitari
PEE	Projecte educatiu d'entorn
PEP	Projecte educatiu de poble
PLIA	Pla local de la infància i adolescència
UNESCO	Organització de les Nacions Unides per a l'Educació, la Ciència i la Cultura
UNICEF	Fons de les Nacions Unides per a la Infància

1. Introducció

“Per educar un infant cal tota la tribu”, diu un proverbi africà. I amb aquesta convicció iniciem el treball perquè ningú quedi fora de la tribu i realment sigui tota la tribu qui contribueixi a la formació, creixement i desenvolupament de les persones.

Una tribu, una vila, una comunitat, hauria de ser educadora per si mateixa. En certa manera és inherent a la seva realitat, ja que els pobles, des de sempre, han generat processos de socialització. Des del primer moment que una persona hi arriba s'estableixen connexions entre el veïnat que l'envolta, connexions que haurien de permetre una realització global i en plenitud de la persona. Malauradament, això no succeeix en tots els municipis, ni en tots els barris, ni en tots els carrers ni, tan sols, dins de totes les llars. Si bé hi ha multitud de persones, d'entitats i d'institucions que ofereixen oportunitats educadores, també hi ha realitats deseducadores.

Convençut que l'educació hauria de ser la màxima ocupació i fins i tot la prioritària inversió de qualsevol governança, aquest humil treball vol fixar la mirada en les possibilitats que té un petit municipi¹, com per exemple el Palau d'Anglesola, d'esdevenir vila educadora. Ho fa analitzant propostes engegades en grans ciutat -com la Carta de les Ciutats Educadores, els Projectes Educatius de Ciutat, Ciutats Amigues de la Infància...- i a partir d'experiències pedagògiques comunitàries iniciades en la vila plaurgellenca.

El mot educació prové de dos verbs llatins. D'una banda educare, que significa “formar, instruir, guiar”. D'altra banda educere, que significa “conduir fora de”, és a dir treure, extreure (Fullat, 1983). Per tant, educar té una doble direccionalitat que, d'entrada, sembla antagònica, però que es complementa. Educar és fer créixer les capacitats i habilitats pròpies que s'enriqueixen, alhora, amb nous coneixements, externs d'un mateix. L'educació implica també un procés d'aprenentatge. Tot aquest procés no és exclusiu d'institucions formals (escola, institut, universitat...). Hi ha també espais educatius no formals (agrupaments escoltes i esplais, clubs esportius, entitats culturals...) i espais informals, que intervenen en multitud d'àmbits de la vida quotidiana. El present treball els té en compte tots, és a dir, tota “la tribu”.

Finalment, cal apuntar que educar és una acció dinàmica, que requereix mirar endins de la persona i també enfora. I això no té edat. Per tant, malgrat que la infància i adolescència tinguin un pes rellevant a l'hora de dissenyar polítiques educatives, l'objecte del treball és establir mecanismes perquè en totes les etapes de la vida puguem créixer i aprendre i desenvolupar-nos en plenitud. I puguem fer-ho, és clar, també en espais rurals, petits. Perquè

¹ Quan parlem de municipis petits considerem els de menys de 5.000 habitants, d'acord amb la classificació del marc legislatiu sobre règim local, per assignar les prestacions obligatòries (Llei 7/1985, de 2 d'abril reguladora de les bases de règim local i la Llei 8/1987, de 15 d'abril, municipal i de règim local de Catalunya).

aquesta vila educadora que intentarem desgranar no ha de dependre pas de la dimensió comunitària. Ans al contrari. Potser en un municipi més petit es poden aplicar amb més facilitat polítiques que permetin construir una veritable vila educadora, ja que hi ha una major proximitat entre els ciutadans (infants, adults, entitats, institucions...), veritables protagonistes de l'educació.

En aquests temps d'incerteses que vivim, entre crisis econòmiques, climàtiques i populismes polítics emergents, és necessari cercar propostes que ens aportin certa esperança per la humanitat. I només sé trobar-les en l'educació, objecte d'aquestes pàgines. Resulta apassionant endinsar-s'hi. Crec, sincerament, que és urgent apostar-hi, cadascú des del seu espai de responsabilitat. I justament l'àmbit municipal té la dimensió escaient perquè és el propi de la "tribu".

Sabem que l'educació és el camí. Però també és un camí llarg. Aquest treball és fruit d'un camí personal de pertinença a la vila del Palau d'Anglesola i de moltes passes fetes amb voluntat educadora. Des de la creació de l'agrupament escolta de la vila, passant per la dinamització de la revista local, la participació al grup de teatre, els gegants o l'hospitalitat dels amics del camí de Sant Jaume. I ara des del servei d'alcaldia. Hi ha un fil conductor en totes aquestes militàncies: les persones, la tribu. Com que anem fent camí, aquest treball no és pas complet ni pretén ser-ho. Això sí, és una aturada reflexiva que permet assaborir el trajecte i el paisatge. I refer forces per seguir. Els anys de monitor, cap escolta, dinamitzador, mestre i pare, m'han confirmat i reafirmat que el secret d'educar és l'estimació. Amb aquesta convicció, cerquem estratègies perquè l'educació sigui un procés de desenvolupament comunitari que abasti la vila sencera.

2. El marc normatiu en l'àmbit educatiu

El dret d'educació, fonamental en totes les legislacions democràtiques, a l'ordenament estatal està recollit en el marc constitucional i en la legislació orgànica. Ens interessa una visió del marc normatiu de l'educació i com afecta els municipis. Per això, hem de cercar en la normativa de règim local, lleis autonòmiques i sectorials que poden atorgar competències. Es requereix, com l'objecte del treball, una interpretació àmplia de la legislació que intervé en el món educatiu.

2.1. Bloc constitucional

En aquest bloc normatiu, hi destaquem:

- La Constitució espanyola (CE)
- La Carta europea d'autonomia local (CEAL)
- L'Estatut d'autonomia de Catalunya (EAC)

La Constitució no contempla un llistat de competències que han d'assumir els ajuntaments, però sí que garanteix l'autonomia dels municipis com a mandat constitucional. Destaca el principi d'autonomia dels ens locals (art. 137 CE) i el principi de suficiència financera de les hisendes locals (art. 142). La Constitució regula el dret a l'educació en l'article 27², un dret ubicat a la secció de drets fonamentals i llibertats públiques. L'article estableix que els poders públics han de garantir el dret de tothom a l'educació, mitjançant una programació general de l'ensenyament, amb la participació efectiva de tots els sectors afectats i la creació de centres docents.

La Carta europea d'autonomia local és un tractat ratificat per l'Estat el 20 de gener de 1988. Recull principis per protegir l'autonomia dels governs locals i els seus interessos competencials, destacant el principi de subsidiarietat segons el qual l'exercici de les competències públiques ha de correspondre preferentment a les entitats més properes als ciutadans. Malgrat tot, no esmenta en cap moment el concepte d'educació.

L'Estatut d'Autonomia reconeix el municipi com a ens local bàsic de l'organització territorial de Catalunya i mitjà essencial de participació de la comunitat local en afers públics. L'Estatut concep l'educació com a competència exclusiva de la Generalitat en alguns aspectes i, en d'altres, com a competència compartida amb l'Estat. Fins i tot atorga als municipis competències en matèria educativa.

A l'article 84.2.g, hi trobem que els Governos locals, en els termes que determinin les lleis, tenen competències pròpies en matèria d'educació, com ara:

² Annex 1

- *la planificació, l'ordenació i la gestió de l'educació infantil;*
- *la participació en el procés de matriculació en els centres públics i concertats del terme municipal;*
- *el manteniment i l'aprofitament, fora de l'horari escolar, dels centres públics;*
- *el calendari escolar.*

La Carta Europea de l'Autonomia Local és un conveni internacional de 1985 que estableix un marc bàsic per al desenvolupament dels governs locals d'Europa. Es basa sobre el principi de subsidiarietat, segons el qual l'exercici de les competències públiques ha de correspondre preferentment a les entitats més properes als ciutadans.

2.2. Lleis orgàniques educatives

La llarga col·lecció de sigles de lleis educatives aprovades en pocs anys ens presenta un panorama poc exemplar de l'Estat espanyol davant la política educativa. Algunes lleis ni s'han arribat a desplegar després d'ésser aprovades. Tenim poc consens estatal en aquest àmbit i massa interessos adoctrinadors per part dels partits. En aquest ball de lleis, qui més queda a la intempèrie és la comunitat educativa i els docents que han d'implementar les normatives. Els municipis hi tenen poc a raure pel tema competencial. Destaquem que la LOMCE deixava fora els municipis en els àmbits de participació del sistema educatiu, mentre que amb la darrera reforma de l'any 2020, s'intenta minimitzar aquestes limitacions. Com s'esdevé en altres àmbits del marc local, l'educatiu tampoc compta massa amb els municipis.

És evident que el reguitzell de lleis respon a la politització de l'educació. Malauradament, els debats educatius a l'Estat són més ideològics que pedagògics. I en la majoria el paper de l'administració local és ben magre.

En canvi, a Catalunya tenim una llei fruit d'un gran consens educatiu i polític: la Llei d'Educació de Catalunya (LEC), de l'any 2009. Tanmateix els canvis, tan freqüents al capdavant de la conselleria, dificulten el desplegament i bona implantació de la Llei. Fins i tot els canvis s'acompanyen de noms diferents, entre Departament d'Ensenyament i Departament d'Educació, que tampoc ajuden a desenvolupar l'essencial dels articles aprovats en una àmplia majoria. El Partit Popular, cal fer-ne esment, presentà un recurs d'inconstitucionalitat perquè la norma limitava els drets lingüístics dels ciutadans de Catalunya. Un tema que encara cueja i segueix creant conflicte interessat dins d'un àmbit, l'escolar, que hauria de ser tractat amb extrema sensibilitat perquè acompanya el més valuós d'una societat, els infants. Encendre focs socials, crear problemes en temes cohesionadors com la llengua, assenyalar escoles, judicialitzar la pedagogia per marcar percentatges... és l'antítesi d'una societat educadora. I tanmateix, la societat educadora ha de tenir ben presents aquestes forces capcioses, d'afanys intransigents i autoritaris, que deseduquen mentre afebleixen la democràcia.

Aquest vaivé de normatives estatals, de canvis freqüents, és el millor indicador que estem davant un tema rellevant, molt rellevant. Tant, que seria convenient superar aquest fracàs d'imprimir marca política o personalista (curiosament algunes de les lleis orgàniques es coneixen pel nom del ministre pertinent) i caldria emmirallar-se en països d'Europa que davant el repte de l'educació teixeixen pactes consensuats i estables.

Fem un cop d'ull ràpid a les Lleis educatives, des de les més actuals cap endarrere, on es copsa com el vaivé de partits polítics al poder genera diferents lleis contraposades. O, el que és el mateix, que no hi ha consens en quelcom transcendental i per tant tots els articulats neixen amb una clara limitació de desplegament.

Llei d'Integració i Ordenació de l'FP

Llei Orgànica 3/2022, de 31 de març, d'ordenació i integració de la Formació Professional. Proposta legislativa del Govern de coalició PSOE-Unidas Podemos. Unifica tota la formació professional inicial, ocupacional i contínua, amb prou flexibilitat per dissenyar itineraris progressius tant per joves com per adults. S'estableixen cinc graus de qualificació: A, B, C, D i E. Potencia la formació en l'empresa (formació dual) i agilitza el procés d'acreditació de competències adquirides mitjançant l'experiència laboral. Pel món local aquesta llei obre noves possibilitats que, juntament amb el desplegament de la llei catalana d'FP (2015) li permetrà jugar un paper més actiu i de proximitat a l'hora de desenvolupar les competències professionals de la població.

LOMLOE

Llei Orgànica 3/2020, de 29 de desembre, per la qual es modifica la Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'Educació. Impulsada pel Govern de coalició PSOE-Unidas Podemos, és la llei educativa vigent que els partits de dreta espanyols esperen derogar quan arribin al poder perquè consideren que limita la llibertat d'ensenyament. Les mesures que planteja aquesta llei aposten per modernitzar el sistema educatiu, incrementar les oportunitats de titulació de tot l'alumnat, reforçar l'equitat i regular d'una manera més precisa la gestió dels centres concertats. Les modificacions que comporta van començar a aplicar-se durant el curs 2021-2022 i la seva implantació seguirà desenvolupant-se fins el curs 2023-2024.

LOMCE (derogada)

Llei Orgànica 8/2013, de 9 de desembre, per la millora de la qualitat educativa. Coneguda com a "Llei Wert" (ministre del PP que la va impulsar) va introduir modificacions a la LODE i a la LOE. Algunes de les novetats que va plantejar van ser la creació dels títols d'FP Bàsica en substitució dels PQP, i la regulació de la FP Dual. Va ser molt criticada pel professorat i també per l'oposició: imposició, manca de consens, obligació de realitzar avaluacions finals d'etapa per a obtenir el títol de Graduat en ESO i el de Batxillerat, classista... Aquesta llei, a més, deixava fora els municipis dels àmbits de participació del món educatiu.

LOE

Llei Orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'Educació. Deroga la Llei General d'Educació, la LOGSE, la LOPEG i la LOCE, encara que manté l'estructura del sistema implantat amb la LOGSE. L'atenció a la diversitat s'erigeix com a principi fonamental i s'intensifica el debat sobre la conveniència d'educar en valors a les aules. És una llei elaborada pel PSOE que continua vigent en l'actualitat.

Llei de les Qualificacions i de l'FP (derogada)

Llei Orgànica 5/2002, de 19 de juny, de les Qualificacions i de la Formació Professional. Amb aquesta llei el Govern del PP estableix l'ordenació d'un sistema integrat de formació professional a través del Catàleg Nacional de Qualificacions Professionals. S'al·ludeix als títols d'FP i als Certificats de Professionalitat com les vies formatives que permetran acreditar les competències professionals i obtenir titulacions vàlides en tot el territori nacional.

LOCE (derogada)

Llei Orgànica 10/2002, de 23 de desembre, de Qualitat de l'Educació. Intent de reforma educativa per part del PP. Plantejava modificacions a les anteriors lleis però, encara que va ser aprovada, les seves propostes no van arribar a implementar-se i va ser reemplaçada el 2006 per la LOE.

LOPEG (derogada)

Llei Orgànica 9/1995, de 20 de novembre, de la participació, l'avaluació i el govern dels centres docents. Constitueix una altra proposta del PSOE que va matisar aspectes de la LODE i la LOGSE relatius a la gestió i organització dels centres educatius sostinguts amb fons públics i va regular les funcions de la Inspecció Educativa.

LOGSE (derogada)

Llei Orgànica 1/1990, de 3 d'octubre, d'Ordenació General del Sistema Educatiu. Impulsada pel PSOE, la LOGSE amplia l'edat d'escolarització obligatòria fins als 16 anys i comporta importants modificacions en l'estructura del sistema educatiu: desapareix l'EGB i l'Educació Primària finalitza als 12 anys, moment en el qual l'alumnat passa a cursar l'etapa d'Educació Secundària Obligatòria. Aquesta estructura és la que es manté vigent en l'actualitat.

LODE

Llei Orgànica 8/1985, de 3 de juliol, reguladora del Dret a l'Educació. Amb aquesta Llei el PSOE va introduir, entre altres novetats, la regulació de les subvencions a centres concertats i

el consell escolar com a òrgan de participació de tota la comunitat educativa. Precisament la participació en els consells escolars dels centres educatius és una competència pròpia dels municipis.

LOECE (derogada)

Llei Orgànica 5/1980, de 19 de juny, per la qual es regula l'Estatut de Centres Escolars. Elaborada pel primer govern democràtic (UCD), posa l'accent en la llibertat d'elecció de centre per part de les famílies i en la llibertat d'ensenyament dels docents. L'oposició d'esquerres va presentar recurs a aquestes propostes, per la qual cosa alguns dels articles de la LOECE van ser declarats inconstitucionals. Mai va arribar a implantar-se, ja que es va derogar amb la LODE l'any 1985.

Llei General d'Educació (derogada)

Llei 14/1970, de 4 d'agost, General d'Educació i Finançament de la Reforma Educativa. Va ser promulgada durant els últims anys del franquisme amb la finalitat d'afavorir la igualtat d'oportunitats educatives. Va suposar una profunda reforma que es va mantenir vigent fins a la dècada dels 90 i que va comportar, entre altres millores, la implantació de l'escolarització obligatòria i gratuïta fins als 14 anys (fins al final de l'EGB).

2.3. Competències locals

Pel que fa a la legislació ordinària estatal que afecta les competències locals en matèria d'educació, destaca la Llei 7/1985, de 2 d'abril, reguladora de les bases del règim local (LBRL). Aquesta llei va ser modificada posteriorment per la Llei 27/2013, de 27 de desembre, de racionalització i sostenibilitat de l'Administració local (LRSAL). Ambdues lleis limiten força les competències locals, i més encara les educatives. La LRSAL comporta una delimitació principalment per la supressió de la clàusula general de competències i el condicionament de tota activitat de les administracions als principis d'estabilitat pressupostària i suficiència financera.

Es posa clarament de manifest la retallada en l'article 7.4. de la LBRL: *«Les entitats locals només poden exercir competències diferents de les pròpies i de les atribuïdes per delegació quan no es posi en risc la sostenibilitat financera del conjunt de la hisenda municipal, d'acord amb els requeriments de la legislació d'estabilitat pressupostària i sostenibilitat financera i no s'incorri en un supòsit d'execució simultània del mateix servei públic amb una altra administració pública. A aquests efectes, són necessaris i vinculants els informes previs de l'Administració competent per raó de matèria, en què s'assenyali la inexistència de duplicitats, i de l'Administració que tingui atribuïda la tutela financera sobre la sostenibilitat financera de les noves competències.»*

I també s'evidencien les retallades en la supressió de dues competències reconegudes fins a l'entrada en vigor de la normativa del 2013³: la intervenció en els òrgans de gestió dels centres docents públics i la participació en la programació de l'ensenyament.

2.3.1. Competències pròpies

Les competències pròpies educatives municipals, recollides a l'actual article 25 de la LBRL són:

- *Participar en la vigilància de l'escolaritat obligatòria.*
- *Cooperar amb les administracions educatives en l'obtenció dels solars necessaris per a la construcció de nous centres docents.*
- *La conservació, el manteniment i la vigilància dels edificis de titularitat local destinats a centres públics d'educació infantil, d'educació primària o d'educació especial.*

En relació amb l'àmbit del present treball, que tracta l'educació des d'un enfocament holístic i global, ens interessa recollir altres matèries pròpies dels municipis reconegudes per la llei, dins del mateix article 25:

- l) Promoció de l'esport i instal·lacions esportives i d'ocupació del temps lliure.*
- m) Promoció de la cultura i equipaments culturals.*

I malgrat que ens centrem en municipis petits, també cal recollir les competències de l'article 26, que tenen incidència en una comunitat educadora:

- b) En els municipis amb una població superior a 5.000 habitants, a més: parc públic, biblioteca pública i tractament de residus.*
- c) En els municipis amb una població superior a 20.000 habitants, a més: protecció civil, avaluació i informació de situacions de necessitat social i l'atenció immediata a persones en situació o risc d'exclusió social, prevenció i extinció d'incendis i instal·lacions esportives d'ús públic.*
- d) En els municipis amb una població superior a 50.000 habitants, a més: transport col·lectiu urbà de viatgers i medi ambient urbà.*

Si fixem l'objectiu a Catalunya, cal apuntar que la nostra legislació és la que té més en compte l'àmbit local i la que fixa, en la Llei d'educació de Catalunya (LEC), més competències als ens locals⁴. La primera norma és la Llei 8/1987, de 15 d'abril, municipal i de règim local de Catalunya, modificada l'any 1998 i refosa el 2003 amb el Text refós de la Llei municipal i de règim local de Catalunya. Aquesta norma catalana, a l'article 66.3.o), contempla com a competències pròpies dels municipis en educació la participació en la

³ Marc normatiu municipal en l'àmbit educatiu. Guies de política educativa municipal. Núm. 7. Diputació de Barcelona. maig 2022.

⁴ Annex 2

programació de l'ensenyament i la cooperació amb l'Administració educativa en la creació, la construcció i el manteniment dels centres docents públics; la intervenció en els òrgans de gestió dels centres docents i la participació en la vigilància del compliment de l'escolaritat obligatòria.

La Generalitat de Catalunya ha assumit al llarg de la seva història aquesta responsabilitat: des dels primers traspassos rebuts l'any 1981 s'han elaborat lleis específiques en l'àmbit educatiu, com ara la Llei 14/1983, reguladora del procés d'integració a la xarxa de centres docents públics de diverses escoles privades; la Llei 8/1983, de centres docents experimentals; la Llei 25/1985, dels consells escolars; la Llei 4/1988, reguladora de l'autonomia de gestió econòmica dels centres docents públics no universitaris de la Generalitat de Catalunya; la Llei 3/1991, de formació d'adults, i la Llei 5/2004, de creació de llars d'infants de qualitat. Avui, l'Estatut d'autonomia de Catalunya del 2006 amplia les competències de la Generalitat en matèria educativa i determina en l'article 21 que "totes les persones tenen dret a una educació de qualitat i a accedir-hi en condicions d'igualtat. La Generalitat ha d'establir un model educatiu d'interès públic que garanteixi aquests drets."

La LEC recull que els ens locals tenen la condició d'Administració educativa (article 156.2). I, com hem apuntat, l'article 159 enumera les competències dels ens locals. A partir de la LEC i l'Estatut, podem resumir les competències pròpies dels municipis:

- Participar en els consells escolars dels centres educatius que presten el Servei d'Educació de Catalunya.
- Organitzar i gestionar els centres propis.
- Crear centres propis a través de convenis amb el Departament d'Educació, sempre d'acord amb la programació educativa.
- Gestionar l'admissió d'alumnes en els ensenyaments del primer cicle d'educació infantil i establir-ne el procediment i els barems, d'acord amb el que estableix l'article 47.6.
- Cooperar amb l'Administració de la Generalitat en la creació, la construcció i el manteniment dels centres educatius públics.
- Garantir la coordinació dels serveis socials amb els serveis educatius, amb l'objectiu de vetllar per l'interès superior de l'infant.
- Vetllar pel compliment d'aquesta llei i de la normativa que la desplega.
- Els consells comarcals poden assumir la gestió dels serveis de transport, dels serveis de menjador escolar i d'altres serveis escolars, d'acord amb el que s'estableixi per reglament.
- Mantenir i aprofitar, fora de l'horari escolar, els centres públics.

2.3.2. Competències delegades

A banda de les competències pròpies, la LBRL preveu que per evitar duplicitats administratives, millorar la transparència i contribuir a la racionalització, es poden delegar determinades competències als municipis.

Destaquem l'article 27.3 de la LBRL que concreta les competències que poden ser delegades:

e) Creació, manteniment i gestió de les escoles infantils de titularitat pública de primer cicle d'educació infantil.

f) Realització d'activitats complementàries en els centres docents.

g) Gestió d'instal·lacions culturals de titularitat de la comunitat autònoma o de l'Estat, amb estricta subjecció a l'abast i les condicions que deriven de l'article 149.1.28a de la Constitució espanyola.

h) Gestió de les instal·lacions esportives de titularitat de la comunitat autònoma o de l'Estat, incloent-hi les situades en els centres docents quan s'usin fora de l'horari lectiu.

La LRSAL també permet convenis sobre l'exercici de competències i serveis municipals. Per tant, el tema de delegació competencial no és un llistat tancat i s'admet, malgrat que sigui feixuc, articular mecanismes per delegar aquelles competències que es consideren necessàries de conformitat amb les vies legals establertes.

Finalment, destacar algunes intervencions municipals que trobem arreu de Catalunya. En els municipis més grans de 10.000 habitants i en aquells que ho acordi el Departament d'Educació conjuntament amb l'ajuntament corresponent, es poden crear **Taules Locals de Participació**. La seva funció principal és fer propostes a l'òrgan competent del Departament d'Educació en matèria de programació de l'oferta educativa. En aquests moments n'hi ha una vintena de creades.

També cal apuntar els Consells Escolars Municipals (CEM) en ciutats grans, i els Consells Municipals de Centre (CMC), que són escenaris on els ajuntaments poden exercir la participació educativa. Són òrgans centrats en l'educació formal.

A la pràctica, en l'àmbit educatiu, molts municipis gestionen la seva pròpia Escola Bressol. Els més grans també poden comptar amb altres centres de titularitat municipal: d'Educació Especial, escoles de Música, escoles de diferents disciplines artístiques i també centres de formació d'adults.

2.4. Acords internacionals

Per acabar aquest repàs normatiu, deixem constància que l'educació queda protegida en els principals acords internacionals. Són tractats adoptats per la majoria de països del planeta, sorgits en cimeres i llargs debats que cerquen consensos estratègics pel desenvolupament mundial. En tots els documents l'educació hi té un pes molt important i fins i tot, en alguns casos, s'endevina la proposta de comunitats educadores o, explícitament, s'hi mostra la necessitat que el municipi, en conjunt, esdevingui educador pel progrés i avenç dels seus ciutadans.

• Declaració Universal dels Drets Humans (1948)

Art 26.1 “Tota persona té dret a l'educació i l'educació ha de ser gratuïta, almenys tot el relatiu a la instrucció elemental i fonamental, constant l'obligatorietat en la instrucció elemental.”

• Convenció internacional sobre l'eliminació de totes les formes de discriminació racial (1965)

Els Estats es comprometen a prohibir i eliminar la discriminació racial en totes les seves formes, i a garantir el dret de tota persona a la igualtat davant la llei, sense cap distinció de raça, color o origen nacional o ètnic, particularment en el gaudi dels drets següents: (...)

- El dret a l'educació i a la formació professional.
- El dret a participar, en condicions d'igualtat, en les activitats culturals.

• Pacte internacional de drets econòmics, socials i culturals (1966)

S'acorda que l'educació s'ha d'orientar vers el ple desenvolupament de la personalitat humana i del sentit de la seva dignitat, i ha d'enfortir el respecte als drets humans i les llibertats fonamentals. També s'acorda que l'educació ha de capacitar tothom per participar efectivament en una societat lliure, promoure la comprensió, la tolerància i la germanor entre totes les nacions, entre tots els grups racials, ètnics o religiosos.

• Declaració sobre l'eliminació de la discriminació contra la dona (1979)

Els Estats Parts prendran totes les mesures apropiades per evitar la discriminació contra la dona, a fi d'assegurar-li la igualtat de drets amb l'home en l'esfera de l'educació.

• Convenció sobre els drets de l'infant (1989)

Principi 7. “El nen i la nena tenen el dret de rebre educació, que serà gratuïta, almenys en la seva etapa elemental. Se li donarà una educació que n'afavoreixi la cultura general i li permeti, en condicions d'igualtat d'oportunitats, desenvolupar aptituds en el seu judici individual, el seu sentit de la responsabilitat social i moral i esdevenir un membre útil a la societat.

L'interès suprem del menor serà el principi que guiarà aquells o aquelles qui tenen la responsabilitat d'educar i orientar-lo: aquesta responsabilitat pertoca, en primer lloc, als seus pares.

L'infant gaudirà plenament de jocs i esbarjo, els quals hauran d'estar orientats vers les finalitats perseguïdes per l'educació. La societat i les autoritats públiques s'esforçaran a promoure que se satisfaci aquest dret”.

• **Carta Europea dels Drets de l'Infant (1992):**

El dret a l'educació és un dret fonamental de la infància.

• **4a conferència mundial sobre la dona celebrada a Beijing (1995)**

Cal destacar que el mot “educació” apareix 196 cops al document final de la conferència, la Declaració i Plataforma d'Acció de Beijing.

L'educació és un dret humà i constitueix un instrument indispensable per aconseguir els objectius d'igualtat, desenvolupament i pau. L'educació no discriminatòria beneficia tant a les nenes com als nens i, d'aquesta manera, condueix en darrera instància a relacions més igualitàries entre dones i homes.

• **La Cimera del Mil·lenni (Nova York, 2000)**

Objectiu 2: Assolir l'educació Primària universal.

Fita temporal 3. Aconseguir, per a l'any 2015, que els nens i nenes de tot el món puguin acabar un cicle complet d'ensenyament primari.

Objectiu 3: Promoure la igualtat de gènere i l'empoderament de les dones.

Fita temporal 4. Eliminar la disparitat de gènere en educació primària i secundària preferentment abans del 2005 i en tots els nivells d'educació no més tard del 2015.

• **Declaració universal sobre la diversitat cultural (2001)**

Tota persona té dret a una educació i una formació de qualitat que respecti plenament la seva identitat cultural. (...)

Dins del marc general del dret a l'educació, tota persona, sigui de forma individual o col·lectiva, té dret, al llarg de tota la seva vida, a una educació i una formació que, responent a les necessitats educatives fonamentals, contribueixin al lliure i ple desenvolupament de la seva identitat cultural dins del respecte dels drets d'altri i de la diversitat cultural.

• **Carta mundial pel dret a la ciutat (2005)**

Les ciutats han de garantir a tota la ciutadania el dret a l'educació.

Les ciutats han de proporcionar formació i educació en Drets Humans a tots els agents públics de l'administració.

• **Convenció sobre els drets de les persones amb discapacitat (2006)**

Els estats part reconeixen el dret de les persones amb discapacitat a l'educació. Amb la intenció de fer efectiu aquest dret sense discriminació i basant-se en la igualtat d'oportunitats, els estats part han d'assegurar un sistema d'educació inclusiu a tots els nivells, així com l'ensenyament al llarg de la vida.

· **Acord de París sobre el clima (2015)**

Les parts signants *afirmen la importància de l'educació, la formació, la sensibilització i participació del públic, l'accés públic a la informació i la cooperació a tots els nivells en els assumptes que tracta l'Acord.*

· **Declaració d'Incheon per a l'Educació 2030 (2015)**

L'any 2015, la ciutat coreana d'Incheon va acollir el Fòrum Mundial sobre l'Educació convocat per la UNESCO. La cimera seguia les petjades del moviment mundial en favor de l'educació per a tothom de les trobades de Jomtien del 1990 i de Dakar de l'any 2000. La Declaració d'Incheon la van signar 184 estats (entre els quals l'Estat espanyol). S'hi sustenta el compromís de la comunitat educativa mundial per treballar per una educació inclusiva i equitativa de qualitat, i per promoure les oportunitats d'aprenentatge permanent per a tothom.

3. Polítiques locals educatives

En aquest espai recollirem les accions que han sorgit els darrers quaranta anys al nostre país per formar -o si més no intentar-ho- municipis educadors. La major part d'experiències s'han materialitzat en ciutats, tant mitjanes com grans. També hi ha pobles de menys de 5000 habitants que, sensibilitzats per la temàtica, han formulat i aprovat els seus projectes. En recollirem alguns en aquesta radiografia que ens ha de permetre analitzar fortaleses i debilitats de la tasca feta. No és pas un recull exhaustiu de les polítiques educatives endegades en els 947 municipis catalans, sinó que cerquem una glossa de municipi educador realitzat a partir d'iniciatives estructurades i validades en un grapat de ciutats i pobles.

3.1. De les ciutats educadores a les viles educadores

La idea de ciutat educadora neix als anys setanta del segle XX i apareix escrita per primer cop a l'informe "Apprendre à être" dirigit per Edgar Faure (1973) i publicat per la UNESCO. I és el 1990, a Barcelona, quan pren forma en la celebració del I Congrés Internacional de Ciutats Educadores. Allí es va redactar la Carta que recull els principis bàsics d'aquest moviment que parteix del convenciment que el desenvolupament dels habitants de les ciutats no es pot deixar a l'atzar. Aquest text s'ha revisat en diferents moments: III Congrés Internacional, a Bolonya el 1994, i el VIII Congrés a Gènova el 2004. L'última versió es va presentar el 26 de novembre del 2020. Reforça temes com la qüestió de gènere i la sostenibilitat, conté un principi específic de salut i cures, dona més pes a la cultura i incorpora la bretxa digital i el big data.

Del 1990 ençà, 477 ciutats han signat els compromisos de la Carta, i així han esdevingut membres de l'AICE, l'Associació Internacional de Ciutats Educadores. Són ciutats d'arreu del món, concretament de 35 països diferents, dels cinc continents. Algunes d'elles formen part de xarxes territorials, establint aliances per treballar plegades. En aquest moment, hi ha una desena de xarxes i cadascuna estableix la seva pròpia forma d'organització i funcionament: Amèrica Llatina, Nord d'Europa, Argentina, Àsia-Pacífic, Brasil, Xarxa Estatal de Ciutats Educadores, Xarxa Francesa, Italiana, Mexicana i Portuguesa.

A banda de les xarxes geogràfiques també s'estableixen lligams per temàtiques: ODS (coordinada per la Paeria de Lleida), ciutats igualitàries i lliures de violència de gènere (impulsada per Sevilla), treball cooperatiu (amb la coordinació d'Avilés), ciutats inclusives (liderada per Vitoria-Gasteiz). El juliol del 2022, per exemple, es va reunir a Sevilla la Xarxa Temàtica "Ciutat Educadora davant la Cultura de l'Odi". Una trentena de regidors i tècnics van reflexionar sobre el protagonisme de les Ciutats Educadores enfront aquest problema global, generant un debat per ajudar a establir polítiques municipals que lluitin contra aquest fenomen i cercant models d'intervenció educativa per contrarestar l'odi. Aquesta trobada és un exemple del que suposa la pertinença a l'AICE: elaborar anàlisis de la realitat, generar

debat, elaborar estudis, participar en congressos per compartir estratègies... La web de l'associació⁵ recull la feina feta.

La Carta de Ciutat Educadora, aprovada per l'Associació Internacional de Ciutats Educadores (AICE), aplega 20 principis. Vet aquí un breu resum de cada principi.

A) Dret a la Ciutat Educadora

1. Tots els habitants d'una ciutat tindran el dret de gaudir en condicions de llibertat i d'igualtat, dels mitjans i oportunitats de formació, entreteniment i desenvolupament personal que la mateixa ciutat ofereix. El dret a la ciutat educadora es proposa com una extensió del dret fonamental de totes les persones a l'educació. La ciutat educadora renova de manera permanent el seu compromís amb la formació dels seus habitants al llarg de la vida en els aspectes més diversos.
2. La ciutat promourà l'educació en la diversitat per a la comprensió, la cooperació solidària internacional i la pau al món. Una educació que combati qualsevol forma de discriminació. Afavorirà la llibertat d'expressió, la diversitat cultural i el diàleg en condicions d'igualtat.
3. Una ciutat educadora fomentará el diàleg entre les generacions, no únicament com a fórmula de convivència pacífica, sinó com a cerca de projectes comuns i compartits entre grups de persones d'edats diferents.
4. Les polítiques municipals de caràcter educatiu s'entendran sempre referides a un context més ampli inspirat en els principis de la justícia social, el civisme democràtic, la qualitat de vida i la promoció dels seus habitants.
5. Els ajuntaments exerciran amb eficàcia les competències que els corresponguin en matèria d'educació. Sigui quin sigui l'abast d'aquestes competències, hauran de plantejar una política educativa àmplia i de caràcter transversal i innovador i incloure totes les modalitats d'educació formal, no formal i informal i les diverses manifestacions culturals, fonts d'informació i vies de descobriment de la realitat que es produeixin a la ciutat.
6. Amb la finalitat de dur a terme una actuació adient, les persones responsables de la política municipal d'una ciutat hauran de tenir informació precisa sobre la situació i les necessitats dels seus habitants (...). En el procés de presa de decisions en qualsevol dels àmbits de la seva responsabilitat, tindran present l'impacte educatiu i formatiu d'aquestes decisions.

B) El compromís de la ciutat

7. La ciutat ha de saber trobar, preservar i presentar la seva pròpia i complexa identitat. Això la farà única i serà la base per a un diàleg productiu al seu si i amb altres ciutats.
8. La transformació i el creixement d'una ciutat hauran d'estar presidits per l'harmonia entre les noves necessitats i la perpetuació de construccions i símbols que constitueixen referents clars del seu passat i de la seva existència (...). L'ordenació de l'espai físic urbà atindrà les necessitats d'accessibilitat, trobada, relació, joc i esbarjo

⁵ Web Associació Internacional de Ciutats Educadores <https://www.edcities.org/>

i un major apropament a la natura. La ciutat educadora atorgarà una cura especial a les necessitats de les persones amb dependència.

9. La ciutat educadora fomentarà la participació ciutadana des d'una perspectiva crítica i corresponsable. Per a això, el govern local facilitarà la informació necessària i promourà, des de la transversalitat, orientacions i activitats de formació en valors ètics i cívics. Estimularà també la participació ciutadana en el projecte col·lectiu a partir de les institucions i organitzacions civils i socials, tenint presents les iniciatives privades i altres formes de participació espontània.
10. El govern municipal haurà de dotar la ciutat dels espais, equipaments i serveis públics adients al desenvolupament personal, social, moral i cultural de tots els seus habitants, amb atenció especial a la infància i la joventut.
11. La ciutat haurà de garantir la qualitat de vida de tots els seus habitants. Això suposa l'equilibri amb l'entorn natural i el dret a un medi ambient saludable, a més del dret a l'habitatge, al treball, a l'esbarjo i al transport públic, entre d'altres.
12. El projecte educatiu explícit i l'implícit en l'estructura i el règim de la ciutat, els valors que aquesta ciutat fomenti, la qualitat de vida que ofereixi, les celebracions que organitzi, les campanyes o projectes de qualsevol mena que prepari, han de ser objecte de reflexió i participació, amb els instruments que calgui per ajudar les persones a créixer personalment i col·lectivament.

C) Al servei integral de les persones

13. L'ajuntament avaluarà l'impacte de les propostes culturals, de lleure, informatives, publicitàries i de qualsevol altra mena, així com les de les realitats que els infants i els joves reben sense cap mediació.
14. La ciutat procurarà que les famílies rebin la formació que els permeti ajudar els seus fills a créixer i a fer ús de la ciutat, dins l'esperit de respecte mutu.
15. La ciutat haurà d'oferir als seus habitants la perspectiva d'ocupar un lloc a la societat; els facilitarà l'assessorament necessari per a l'orientació personal i vocacional i possibilitarà la seva participació en activitats socials.
16. Les ciutats han de ser conscients dels mecanismes d'exclusió i marginació que les afecten i de les modalitats que revesteixen, i desenvoluparan les polítiques d'acció afirmativa necessàries. Atendran, d'una manera especial, les persones nouvingudes, immigrants o refugiades, que tenen dret a sentir amb llibertat la ciutat com a pròpia. Dedicaran esforços a fomentar la cohesió social entre els barris i els seus habitants de tota condició.
17. Les intervencions encaminades a resoldre les desigualtats poden adquirir múltiples formes, però hauran de partir d'una visió global de la persona, configurada pels interessos de cadascuna i pel conjunt de drets que incumbeixen a tothom. Qualsevol intervenció significativa ha de garantir la coordinació entre les administracions implicades i els seus serveis. Es fomentarà també la cooperació de les administracions amb la societat civil organitzada de manera lliure i democràtica en institucions de l'anomenat tercer sector, organitzacions no governamentals i associacions anàlogues.
18. La ciutat estimularà l'associacionisme com a forma de participació i corresponsabilitat cívica, amb la finalitat de canalitzar actuacions al servei de la

comunitat i d'obtenir i difondre informació, materials i idees per al desenvolupament social, moral i cultural de les persones.

19. El municipi haurà de garantir informació suficient i comprensible i incentivar els seus habitants a informar-se.
20. La ciutat educadora ha d'oferir a tots els seus habitants, com a objectiu cada cop més necessari per a la comunitat, formació en valors i pràctiques de ciutadania democràtica: el respecte, la tolerància, la participació, la responsabilitat i l'interès per la cosa pública, pels seus programes, els seus béns i els seus serveis.

3.2. Dels Projectes Educatius de Ciutat als Projectes Educatius de Poble

D'acord amb la Carta de Ciutats Educadores, la ciutat esdevindrà educadora quan reconeixerà, exercirà i desenvoluparà, a més de les seves funcions tradicionals (econòmica, social, política, prestació de serveis...), també una funció educadora, en el sentit que assumeixi una intencionalitat per la formació, la promoció i el desenvolupament integral de tots els seus habitants, començant pels infants i els joves. A partir d'aquesta premissa, i tenint en compte els 20 principis de la Carta, moltes ciutats han dut a terme el seu Projecte Educatiu propi. En aquest document s'hi recull una anàlisi del municipi i uns objectius pedagògics i metodològics per encaminar-se envers la filosofia de ciutat educadora.

Un Projecte Educatiu de Ciutat (PEC) és, doncs, un projecte que, liderat pels governs locals, busca el compromís ciutadà amb l'educació. Una educació entesa com a procés permanent d'aprenentatge, al llarg de tota la vida, i que, per tant, va més enllà de l'escola.

Abans dels PEC trobem altres experiències puntuals que, amb el mateix esperit, s'havien redactat en alguns municipis: el llibre del poble, la ciutat dels infants o els plans locals de formació permanent, per exemple. La majoria acaben incorporant el bagatge als PEC.

El PEC és un instrument que ajuda a definir el model de ciutat que es vol i els valors que el sustenten, a concretar-ne accions i a establir les complicitats necessàries entre administracions i ciutadania per tirar-lo endavant. Els PEC permeten endreçar les polítiques educatives del municipi i, amb la participació ciutadana, elaborar propostes ben planificades.

Qui més ha impulsat i cregut en els PEC és la Diputació de Barcelona. Ha donat suport en la creació de molts projectes i l'ens, fins i tot, l'any 2004 va crear la Xarxa de Projectes Educatius de Ciutat -Xarxa PEC-. En aquell moment s'amplià el concepte i també s'hi van incloure, en la definició mateixa, municipis més petits. Actualment, està constituïda per diferents ajuntaments de la província de Barcelona que han manifestat el seu interès i el compromís de desenvolupar a les seves ciutats i pobles projectes educatius des d'una concepció integradora, estratègica i participativa. Moltes altres ciutats del país han elaborat els seus respectius PEC, com Lleida, Girona i Tarragona.

A mesura que més ciutats anaven redactant el seu Projecte Educatiu, alguns municipis petits i mitjans també van aventurar-se en la seva redacció, canviant la denominació a Projectes Educatius de Poble (PEP). Destaquem Argentona, Santa Eulàlia de Ronçana, Caldes o Cassà de la Selva, la majoria dels quals estan actius i marquen les polítiques educadores dels municipis respectius.

Si ens fixem en municipis més petits de 5000 habitants, trobem projectes iniciats a Borredà, Sant Bartomeu del Grau, Olost o Balenyà. Després de parlar amb els Ajuntaments respectius, observem que avui en dia alguns ni recorden què és el PEP. D'altres, sí que ubiquen el document, però és fruit del record, no pas una eina vigent. Només hi ha un municipi, Balenyà, que compta amb un PEP vigent gràcies a una tècnica que s'encarrega d'acompanyar-los. Fins i tot disposa de web pròpia: pepbalenya.cat

La tècnica d'aquest municipi osonenc, de 3700 habitants, valora el PEP com un paraigua de totes les activitats educatives del municipi. Hi ha una comissió que el desenvolupa, el Plenari, formada per les entitats del poble. Actualment, estan a punt d'aprovar una actualització del projecte, per tant, es troben en fase de revisió del PEP existent i de diagnòsi de les noves necessitats. El Plenari es reuneix tres cops l'any i després hi ha diferents comissions per fer seguiment de les accions. Aquest pla local, transversal, compta amb pressupost propi. A l'inici hi havia voluntariat, però a hores d'ara a les reunions només hi participen professionals: mestres, bibliotecàries, tècnica de cultura... Un punt dèbil és la participació ciutadana en les activitats que s'organitzen conjuntament.

Els municipis que han redactat el PEC i el PEP valoren el consens que suposa d'entrada la seva elaboració. Els agents que s'hi impliquen valoren la necessitat de treballar en xarxa. En les revisions, també es constata, però, una manca de concordança entre el que recull el projecte i la realitat. La posada en pràctica és complexa. Les dificultats han comportat la manca de continuïtat en molts casos. En altres, tampoc hi ha ajudat la politització del respectiu projecte. En l'elaboració dels PEC i PEP és difícil aconseguir la participació desitjada. La segmentació de la mateixa administració fa que costi integrar-lo de forma transversal. Com afirma la Mireia Civós (2013)⁶, ens trobem davant un model molt potent pel que fa a la dimensió socioeducativa que, atesa la seva complexitat, no obté la implementació desitjable.

De les experiències rurals mereix deixar constància del treball mancomunitat iniciat el 2008 al Lluçanès amb el lema "Lluçanès Territori Educador". D'aleshores ençà s'ha anat actualitzant el projecte en diferents trobades que compten amb els agents educadors i institucions dels 13 municipis que formen part d'aquesta subcomarca natural que té una forta identitat. Des del Lluçanès valoren el treball conjunt, coordinat i de qualitat que suposa aquest plantejament de Territori Educador. La coordinació amb agents educatius del territori i les administracions permet la programació de l'oferta educativa als diferents pobles del Lluçanès tenint en compte

⁶ La ciutat educadora i els Projectes Educatius de Ciutat. Aloma. Núm. 17. 2005

els recursos, espais i les línies estratègiques així com les necessitats i demandes de la població. En destaca l'organització de cursos diversos i el mapa coordinat de formació permanent que s'ofereix anualment de forma coordinada a tots els pobles del Lluçanès. Com a punts febles apunten la manca de recursos econòmics i la dispersió geogràfica entre els pobles del Lluçanès. La distància entre pobles fa que costi participar en les activitats que es realitzen en municipis veïns. A més a més, la baixa densitat de població que fa que costi trobar un nombre d'infants i joves suficients per a fer accions concretes.

3.3. Pla Educatiu d'Entorn

Els Plans Educatius d'Entorn (PEE) són una iniciativa de col·laboració entre els diferents agents educadors d'una zona. Els impulsa el Departament d'Educació, amb la implicació d'ajuntaments, escoles i el teixit associatiu local. Hi entren infants, joves i també famílies, per tal de participar en una comunitat més propera i donar resposta a les múltiples necessitats de la nostra societat.

Van néixer el curs 2004/2005 amb l'objectiu d'aconseguir l'èxit educatiu de tot l'alumnat i contribuir a la cohesió social mitjançant l'equitat, l'educació intercultural, el foment de la convivència i l'ús de la llengua catalana dins d'un marc de col·laboració entre escola, famílies i comunitat.

L'element estratègic clau dels PEE és aconseguir continuïtat i coherència entre les accions dels diferents agents educatius que operen en un territori. Una tasca gens fàcil, aquesta, d'encaminar tots els agents educatius, socials, econòmics, culturals, artístics, esportius i de lleure vers una mateixa direcció, però s'emmarca plenament en la visió de vila educadora. Cal una xarxa organitzada i el compromís de tots els agents de l'entorn. L'èxit rau en la continuïtat i coherència educativa, més que en la suma d'accions sense un rumb comú.

Els PEE són instruments per donar una resposta integrada i comunitària a les necessitats educatives de la població, especialment dels membres més joves de la nostra societat. Per això molts esforços s'adrecen a l'alumnat, i a la comunitat educativa dels centres escolars, amb una sensibilitat especial als sectors socials més desfavorits. Segons recullen els principis dels PEE l'educació de ciutadans i ciutadanes per a un món complex i divers, hauria de ser:

- **Integral:** per abastar tots els aspectes de la persona. No solament ha d'instruir i ensinistrar en unes habilitats intel·lectuals determinades sinó que ha de facilitar també competències socials i proporcionar capacitats per adaptar-se i conviure en una societat canviant.
- **Contínua:** per comprendre tot l'espai-temps vital. El temps de formació ja no es pot entendre avui parcel·lat, unes hores al dia (escola) i una època de la vida (infància i joventut). Ha d'abastar tota la vida.
- **Arrelada:** per tenir uns referents compartits. La incertesa que caracteritza els nostres temps fa que esdevinguin indispensables uns referents identitaris compartits que

vinculin les persones a projectes de futur i que donin un sentit al treball i a la convivència.

- **Cohesionadora:** per promoure la integració social. L'arribada de nous ciutadans i ciutadanes al nostre país planteja nous reptes que requereixen una sèrie d'accions innovadores per promoure la cohesió social mitjançant l'educació intercultural i l'ús normalitzat de la llengua catalana en un marc multilingüe.
- **Inclusiva:** per incloure a tothom. I per fer-ho possible ha de garantir la igualtat d'oportunitats i evitar qualsevol mena de marginació i exclusió.
- **En xarxa:** per ser-ne tots corresponsables. És necessari teixir entre tots una xarxa educativa molt ben cohesionada i això requereix un treball ben articulat, coordinat i coherent de tots els organismes que treballen en l'atenció i l'educació dels membres

A partir del curs 2020 s'avança en una nova concepció dels PEE, que prenen el nom de 0-20. Per una banda, s'eixampla l'àmbit d'atenció dels PEE més enllà dels ensenyaments obligatoris. Primer, en l'etapa dels 0 a 3 anys, que els experts consideren un espai educatiu primordial, tant per als infants com per a les famílies, que facilita l'èxit en la transició a l'Educació Primària i permet la detecció precoç de factors de vulnerabilitat. I després, fins als 20 anys, per combatre l'índex d'abandonament escolar situat en un 17%, lluny encara del 10% fixat en l'estratègia europea per al 2020. Per això, cal avançar en mesures d'acompanyament, orientació i suport a tot aquell alumnat que no es gradua o bé presenta un risc d'abandonament significatiu. Per altra banda, els PEE continuen comptant en els aprenentatges que tenen lloc en els diferents espais educatius pels quals transiten els alumnes: educació formal, família, lleure educatiu, xarxes socials...

L'acompanyament de l'alumnat en la construcció d'un itinerari formatiu personalitzat que vinculi els aprenentatges formals i no formals i doni resposta a les seves necessitats i interessos, només es pot fer des d'una visió comunitària. Per això el nou plantejament dels PEE contempla passar dels plans d'orientació dels centres a un Pla d'orientació d'àmbit comunitari, en plena sintonia amb la vila educadora.

També s'hi recull la prioritat de reforçar la família com a primer referent educatiu i responsable del creixement i de la formació dels seus fills. És necessari dur a terme un treball conjunt, comunitari, que permeti una acció coherent i coordinada, també amb la família.

Els nous PEE, doncs, avancen cap a un nou model educatiu que:

- Posa l'accent en la xarxa, entenent l'acció comunitària com una nova forma de concebre l'educació més integral i coordinada, de caràcter universal i no només com una mesura compensatòria orientada a l'alumnat més vulnerable.
- Vol anar del projecte de centre al projecte d'àmbit comunitari amb la voluntat de donar una resposta comunitària més eficaç i coordinada als reptes educatius.
- Cerca en la metodologia de treball i aprenentatge en xarxa una oportunitat de redefinir els processos d'ensenyament-aprenentatge dels centres educatius.

- Aposta per generar un contínuum educatiu (formal i no formal) que incrementi les possibilitats d'èxit acadèmic, personal i relacional de l'alumnat.
- Promou l'orientació i acompanyament de l'alumnat i les seves famílies dels 0 als 20 anys, especialment en la transició d'etapes educatives i situacions de vulnerabilitat.
- Impulsa la corresponsabilitat Escola i Família.
- Contribueix a la construcció d'un país cohesionat des de l'equitat, el respecte a la diferència en un marc de valors i elements compartits i el compromís cívic.

Alguns punts forts dels PEE

La visió dels PEE de cooperar plegats, escola, institucions i entitats per millorar l'èxit educatiu, és el camí encertat. L'estratègia de cercar coherència i continuïtat entre l'educació formal, la no formal i la informal, és essencial per l'eficiència de recursos i per l'impacte real de les accions.

Els PEE han iniciat una forma de fer, més interconnectada entre escola i població. Els centres educatius s'han anat obrint a l'entorn alhora que aquest ha anat prenent consciència de la seva tasca educadora.

Han permès desenvolupar l'aprenentatge en xarxa, un concepte que genera consens.

S'hi han destinat recursos, condició important per poder desplegar els projectes amb qualitat i professionalitat, sostinguts en el temps.

S'han avaluat els impactes. Des de documents d'Ivàlua⁷ (Institut Català d'Avaluació de Polítiques Públiques) fins a una colla de tesis doctorals centrades en els PEE, trobem documentació que analitza a fons l'èxit dels programes. A més a més, cada PEE contempla l'anomenada "Avaluació d'impacte", una revisió a fer cada quatre anys, que vol ser un moment de reflexió compartit i participat per tal de fer els canvis necessaris en el rumb del Pla de manera que s'assoleixin, al màxim, els seus objectius. Aquesta avaluació té dues finalitats: conèixer l'impacte sobre l'èxit educatiu, sobre la cohesió social i sobre cadascun dels objectius generals dels Plans educatius d'entorn, i meditar la situació per poder planificar les línies de continuïtat del treball educatiu endegat en el territori d'una manera sostenible.

Al llarg dels anys d'experiència dels PEE s'han pogut recollir moltes iniciatives i avui disposem d'un banc de bones pràctiques sorgides arran dels PEE.

⁷ Experiències pilot dels Plans Educatius d'Entorn (PEE) 0-20 Avaluació de les accions prioritàries. Ivàlua, desembre 2020.

Dificultats dels PEE

Es constata que alguns municipis que comptaven amb iniciatives prèvies als PEE, com ara Projectes Educatius de Ciutat (PEC), van alinear els propòsits del PEE amb els del PEC, per tal de dotar de coherència les accions i evitar duplicitats. Mantenir PEE i PEC ha provocat desconcert en més d'un cas.

La manca de referents clars, en alguns territoris, ha provocat que alguns PEE s'hagin desenvolupat poc. L'estructura per dur a terme els projectes ha resultat poc operativa. S'han creat comissions participatives, grups de treball, la comissió operativa i la comissió institucional. Algunes comissions han acabat desapareixent per ser feixugues i no respondre a necessitats reals. S'han vist més com a òrgans polítics que com espais reals de debat i transformació. És important adequar l'estructura a la realitat del territori.

La coordinació entre escola i agents educadors no és fàcil. Les realitats de cada espai són diferents, els horaris laborals també. Cal voluntat de pertànyer als PEE i més voluntat encara de participar en les reunions i comprometre's a desenvolupar accions. A priori, als PEE hi participen l'administració local, els centres educatius, els serveis educatius del territori, les AFA, també l'alumnat, professionals d'altres departaments de la Generalitat, el teixit associatiu del municipi i les entitats culturals, esportives i de lleure. La coordinació d'aquest conglomerat requereix un temps i una traça en lideratge d'equips que és difícil de trobar.

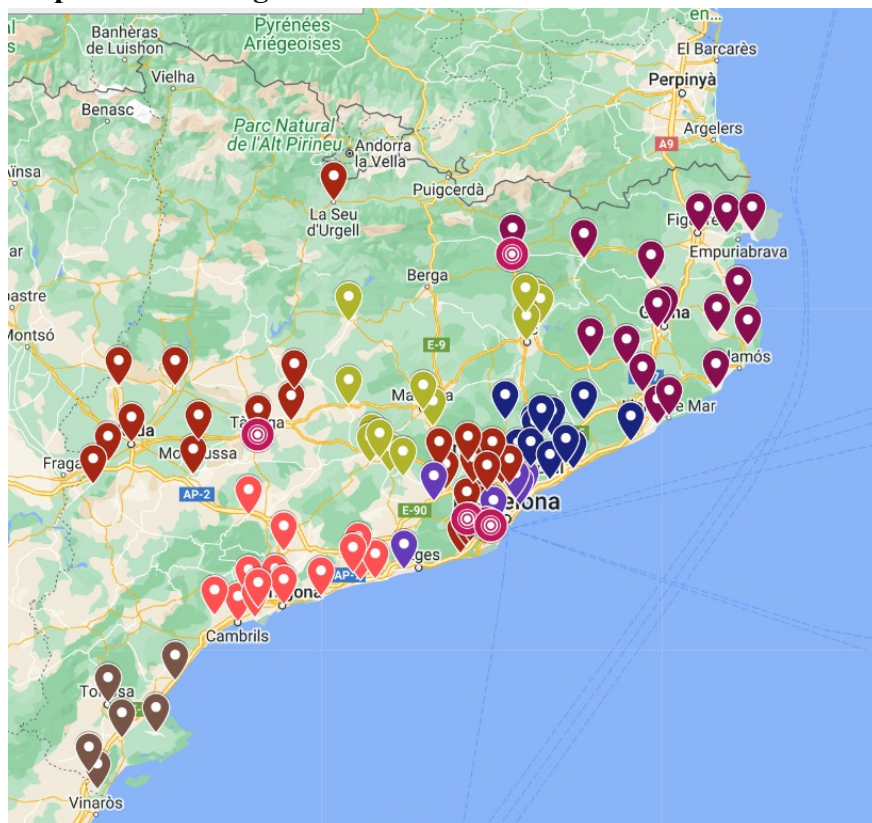
Un dels objectius fixats en el naixement dels PEE, l'any 2005, era promoure l'educació intercultural i l'ús de la llengua catalana com a element de cohesió social. Només cal parar l'orella en els espais de lleure dels nois i noies per corroborar que aquesta meta no només no s'ha acomplert, ans al contrari. L'ús de la llengua va a menys, com validen també els diferents estudis que es van publicant darrerament⁸.

En el cas de municipis petits on no hi ha centres d'educació secundària, és necessari un treball intermunicipal que no resulta fàcil. Les possibilitats extraescolars també són més limitades que a les grans ciutats i, exceptuant el futbol, costa trobar experiències mancomunades arrelades al territori.

La participació de famílies continua essent un repte en molts indrets on tenen un PEE vigent des de fa anys. Passa el mateix amb la participació d'infants de famílies vulnerables a les activitats extraescolars o grups de lleure com esplais i agrupaments escoltes. És molt important per la cohesió i l'equitat socials, però les estratègies pels punts de trobada són feixugues.

⁸ Enquesta a la Joventut de Barcelona 2020, on es constata que l'ús del català entre els joves no passa del 25% a la meitat de districtes de ciutat.

Mapa dels PEE vigents⁹:

3.4. L'Educació 360

El gener de 2018, la Fundació Jaume Bofill, la Federació de Moviments de Renovació Pedagògica i la Diputació de Barcelona, van crear l'aliança Educació 360, que actualment compta amb l'adhesió d'ajuntaments, escoles i altres entitats i institucions.

La xarxa Educació 360 té molts paral·lelismes amb els PEE. De fet, en recull el bagatge i ambdós projectes persegueixen un mateix objectiu, com descriu bé l'estudi comparatiu encarregat per la Fundació Jaume Bofill¹⁰: "Ambdós es proposen partir i construir una nova cultura col·laborativa".

Talment com en els PEC, PEP i PEE, a l'Educació 360 l'acció educativa és entesa com un procés transversal i permanent en què la comunitat educativa és corresponsable de la generació d'oportunitats educatives. Totes les propostes necessiten recolzar-se d'un context legislatiu i tècnic que des dels principis de la inclusió i equitat educativa les faci viables. I tant els PEC, els PEE com els projectes 360 pretenen construir l'èxit educatiu a partir de la corresponsabilitat dels agents, reconeixent la base comunitària de l'educació.

⁹ https://xtec.gencat.cat/ca/comunitat/entorn_pee/

¹⁰ Contribucions dels Plans Educatius d'Entorn a la iniciativa Educació 360. Iglesias, E. (coord.) Argelagués, T.; Berger, R.

En aquests moments, la Xarxa Educació 360 recull, en bona part, el treball realitzat al llarg dels anys a Catalunya en educació comunitària. Duu a terme estudis de temes d'actualitat, desenvolupa accions concretes i jornades, recull experiències a la web i fa xarxa amb altres països que treballen també en sintonia amb l'educació a temps complet com França, Alemanya, l'Uruguai o el Regne Unit.

Manifest

El Manifest que signen els municipis, escoles i entitats que volen sumar-se a la xarxa 360 inclou 7 punts bàsics¹¹, amb l'objectiu d'oferir més i millors oportunitats educatives per a tothom.

- . Els nois i noies aprenen en tots els espais de la seva vida quotidiana.
- . S'eduquen en tots els seus temps.
- . Les oportunitats educatives d'arreu són cabdals en l'itinerari personal.
- . Garantir el procés educatiu és també alinear i connectar els aprenentatges.
- . L'equitat és el principal repte en l'accés a les noves oportunitats educatives.
- . Convertir l'educació dels espais i temps no lectius en política pública.
- . El canvi educatiu ha d'incorporar la mirada de l'Educació360.

Compromisos

D'aquest Manifest emanen diferents compromisos que assumeixen com a propis els socis i promotors de la xarxa que poden ser: administracions públiques, centres educatius, moviments de lleure, xarxes d'infància i del tercer sector, xarxes d'entitats esportives i entitats en general. Aquests compromisos són els següents:

- . Considerar l'interès superior de l'infant, reflectit a l'article 3 de la Convenció Internacional sobre els Drets de l'Infant i l'article 40.3 de l'Estatut de Catalunya, per davant de qualsevol altre criteri a l'hora de dissenyar, implementar, dinamitzar, intervenir, gestionar i avaluar qualsevol activitat. Vetllar pel desenvolupament integral (motriu, afectiu, cognitiu i social) dels infants i adolescents fomentant valors de respecte, solidaritat, sostenibilitat.
- . Identificar-se com un agent que garanteix el respecte i la promoció dels Drets de l'Infant recollits a la Convenció Internacional sobre els Drets de l'Infant, la Llei d'Educació de Catalunya (12/2009) i la Llei dels drets i les oportunitats en la infància i adolescència (14/2010).

¹¹ Annex 3

. Contribuir a la igualtat d'oportunitats i l'equitat recollida en l'accés a les activitats educatives i de lleure recollides als articles 29 i 41 de la LEC (12/2009) i al 57 de la Llei d'infància (14/2010).

. Tenir vocació de servei públic. Ha d'oferir accés universal a l'activitat sense discriminació, amb estratègies d'inclusió, integració, i amb vocació de millora del seu entorn.

. Vetllar per tal que les propostes tinguin vocació d'alineament amb el projecte educatiu territorial i el projecte educatiu de centre, si s'escau.

. Fomentar el desenvolupament de competències necessàries per a l'èxit educatiu dels infants i joves, cercant la personalització de l'aprenentatge. Promoure propostes complementàries i en coherència amb els altres entorns educatius de l'infant i espais on aquest pugui significar els seus aprenentatges.

. Oferir activitats de qualitat fent propostes adequades als infants i joves als quals va destinada l'activitat, i que incorporin la innovació com a pràctica habitual.

. Incorporar processos de planificació, seguiment i avaluació de la programació i la millora contínua com a part del seu procediment usual.

. Els professionals, treballadors i voluntaris, que realitzen les activitats, més enllà de la seva especialització concreta, han de tenir intencionalitat educativa, no només expertesa en la matèria.

. Incorporar la dimensió comunitària i de vinculació amb el territori, amb vocació de treball en xarxa.

. Promoure el treball col·laboratiu amb altres agents del territori, corresponsabilitzant-se i col·laborant les iniciatives que de forma conjunta es dissenyin per a la millora de l'èxit educatiu i de les oportunitats educatives dels infants i joves.

Municipis petits

Hi ha una xarxa estesa de municipis que ja formen part d'Educació 360. Es constata, però, que la major part són municipis grans i majoritàriament de l'àrea de Barcelona, fet d'entrada comprensible perquè una de les institucions fundadores i que hi aporta recursos econòmics és la Diputació de Barcelona.

Un dels municipis petit que ha desenvolupat accions amb l'objectiu d'educació a temps complet (comptant amb el patrocini de la Diputació) és Castellbell i el Vilar¹², un poble de 3500 habitants. El curs 2016/2017 van oferir activitats extraescolars (educació musical, tennis i cuina) a infants i joves de Primària i Secundària, procurant implicar-hi famílies. No és ben bé un projecte Educació 360, però ha servit per constatar algunes debilitats i dificultats d'implementar aquest nou paradigma: la manca d'implicació dels equips directius de l'escola

¹² Educació a temps complet en un petit gran municipi. Castellbell i el Vilar. Fundació Jaume Bofill, 2018

i l'institut del poble, perquè ho veuen com una feina extra; la dificultat de comptar amb les famílies, ja que hi ha una manca de cultura participativa de les famílies en l'educació; poc impacte real als infants i joves, perquè només 26 persones van apuntar-se a les activitats programades. Aquest cas, l'únic recollit d'un municipi petit, ens permet constatar que no es poden desenvolupar projectes sense comptar amb els agents educadors, que cal tenir en compte els joves per planificar els projectes, i que no es pot crear xarxa 360 des de "dalt". Cal cultura participativa de tots els agents: ajuntament, centres, claustre, famílies, entitats de l'entorn. Val a dir que Castellbell ha seguit desplegant altres projectes, essent un municipi pilot de la xarxa. Ha convertit el Consell Escolar Municipal en Consell Educatiu Municipal i ha desenvolupat accions per empoderar les famílies i implicar-les com a agents actius en la comunitat educativa i per connectar diferents actuacions municipals adreçades als joves.

També destaca la posada en marxa de la "Taula Moianès, Territori Educador", un projecte mancomunat a la comarca del Moianès, que treballa en la perspectiva 360. Una de les primeres tasques dutes a terme ha estat oferir un servei de migdia educatiu a totes les escoles de la comarca. S'ha construït de forma participativa (AFA, ajuntaments, Consell Comarcal i centres educatius) un model de temps del migdia educatiu, que garanteix una qualitat educativa i alimentària, connectat amb els projectes educatius dels centres. A més també es protegeix l'equitat en el seu accés. Així, el temps educatiu del migdia és concebut com a palanca de canvi per avançar en la igualtat d'oportunitats educatives a la comarca.

3.5. Projectes educatius col·laboratius i comunitaris

Sant Vicenç dels Horts, l'Hospitalet de Llobregat, Mataró, Olesa de Montserrat, Barcelona... són alguns municipis que actualment tenen un Projecte Educatiu Col·laboratiu i Comunitari (PECC) vigent. Aborden problemàtiques educatives i socials complexes, com l'èxit escolar, la pobresa infantil, la transició escola-treball o la salut psicosocial dels infants i joves.

Els PECC neixen com una nova manera de plantejar els projectes educatius del segle XXI basats en la idea d'educació en xarxa, tenint present el vessant relacional, de col·laboració, però també la globalitat del sistema, la comunitat. L'objectiu és donar respostes conjuntes a reptes educatius compartits. És a dir, trenca amb la individualitat i la fragmentació que serà cada cop més present en la societat i, de vegades, també en l'àmbit educatiu. Talment com hem vist en els PEC, PEE o Aliança Educació 360, els PECC es basen en el treball en xarxa.

Perquè els PECC siguin viables, cal

- Corresponsabilitat: construir un compromís conjunt i un propòsit compartit.
- Horitzontalitat: equitat a través de la governança democràtica i el lideratge compartit entre els membres del PECC.
- Col·laboració: construir relacions de col·laboració entre els membres del PECC basades en la confiança mútua i el Win-Win.
- Transversalitat: integrar la diversitat de visions a través de la planificació i execució del PECC.
- Projectió: promoure un enfocament estratègic orientat a la innovació que impulsa el PECC a la millora contínua.

Trobem experiències desenvolupades de PEEC arreu del món. En són pioners França, Regne Unit, EEUU, Dinamarca, Brasil i Argentina.

Els PECC se centren en el procés qualitatiu de transformació de la comunitat mitjançant la millora de la interacció entre els professionals i la creació d'una nova manera de treballar junts sobre una base de confiança, proporcionant un coneixement fonamentat en la discussió interdisciplinària i la col·laboració entre els professionals socials i educatius de la comunitat (Díaz-Gibson i Civís, 2014)

3.6. Altres iniciatives

3.6.1. Consell Escolar

Uns organismes de participació educativa en tots els pobles, petits o grans, que disposen d'una escola, són els Consells Escolars. El Consell Escolar de Centre (CEC) és l'òrgan de participació de la comunitat educativa. Incorpora famílies, alumnat, professorat, equip directiu, representants d'administració i serveis i de l'administració local, en el govern dels centres. Esdevé una democratització de l'escola i suposa fer corresponsables a totes les persones del funcionament del centre. La funció principal del Consell Escolar és participar en la presa de decisions en relació amb aquells temes importants per al funcionament i l'organització del centre: el projecte educatiu, la programació general, la gestió econòmica...

A les poblacions més grans trobem el Consell Escolar Municipal (CEM), un organisme de consulta i de participació dels sectors de l'ensenyament no universitari. El CEM pot ajudar en els criteris d'emplaçament de centres, planificar l'admissió d'alumnat, desenvolupar accions per l'equitat educativa, fomentar la innovació i la qualitat pedagògica, proposar dies no lectius pel conjunt de la ciutat... És un organisme de consens.

També existeix el Consell Escolar Territorial (CET) que s'encarrega de la visió educativa d'una demarcació i del qual formen part representants de tots els sectors de la comunitat educativa, incloent sindicats, organitzacions empresarials i representants municipals. Així com els CEC i CEM desenvolupen tasca activa, el CET és un organisme consultiu que no es convoca amb gaire freqüència.

I finalment, es va crear el Consell Escolar de Catalunya, organisme superior de consulta i participació dels sectors afectats en la programació general de l'ensenyament no universitari dins l'àmbit de l'Administració de la Generalitat. Integra representants dels diversos sectors de la comunitat educativa i constitueix una manifestació de la voluntat contínuament renovada de participació social en la política educativa del país. Té la missió d'estimular el diàleg, la reflexió i la creació i difusió de coneixements que contribueixin a la qualitat de l'educació i a plantejar canvis i millores del sistema. Convoca periòdicament jornades de reflexió d'àmbits diversos que permeten que la comunitat educativa expressi els seus posicionaments i punts de vista amb vocació constructiva i orientació al futur.

3.6.2. Consell Nacional de la Infància i l'Adolescència de Catalunya

El CNIAC Es va constituir el 20 de novembre de l'any 2014, coincidint amb el 25è aniversari de la Convenció sobre els Drets dels Infants. En aquell moment reunia les 23 poblacions que comptaven amb un consell infantil.

Entre les funcions del CNIAC, hi ha la de representar els interessos dels infants i adolescents de Catalunya; fer propostes als organismes competents; opinar sobre aquelles actuacions que els afecten; afavorir la imatge positiva dels infants i joves; sensibilitzar la societat sobre el dret a ser escoltats i a participar; proposar informes i estudis sobre temes relacionats amb aquest col·lectiu, i fer projectes d'interès nacional relacionats amb les polítiques d'infància.

Per això, els infants i adolescents es reuneixen en assemblea periòdicament, representant cada municipi.

L'assemblea escull democràticament els següents càrrecs, per un període de dos anys que, si s'escau, només poden ser renovats un cop.

- Presidència
- Vicepresidència infantil i Vicepresidència adolescent
- Secretariat
- Vocals de l'Assemblea

De la Junta també en forma part, de manera honorífica, el conseller de la Generalitat responsable de polítiques d'infància.

Els membres del CNIAC treballen en comissions, si són projectes temporals, i en grups de treball, en cas que els projectes siguin permanents. En aquests moments hi ha quatre comissions de treball: Comissió de Comunicació interna, Comissió de Comunicació externa, Comissió de Seguiment de Règim Intern i Nous Consells i difusió.

Un dels grans encerts del CNIAC és que poden participar-hi representants d'infants i adolescents dels municipis de Catalunya, amb la mateixa veu i el mateix vot independentment de la mida de la població. El repte, de totes maneres, és arribar a més municipis, perquè en aquests moments només s'arriba a una petita part del territori. Per aconseguir aquest objectiu cal modificar l'estructura complexa vigent, poc atractiva pels protagonistes. Cal donar-li agilitat i frescor, de manera que motivi a participar-hi.

3.6.3. Ciutats Amigues de la Infància

Ciutats Amigues de la Infància és un reconeixement d'UNICEF als municipis compromesos amb els drets de la infància i adolescència. Té per finalitat vincular la Convenció dels Drets dels Infants amb les polítiques locals d'infància i adolescència. A la pràctica, el programa promou el treball en quatre eixos:

- Donar suport a la creació de plans municipals per a la infància, on els Drets dels Infants són prioritaris i reben suport pressupostari.
- Promoure sistemes de participació en la vida pública municipal on els infants siguin protagonistes.
- Impulsar les polítiques municipals que afavoreixin el desenvolupament dels drets de nenes i nens.
- Promoure el treball en xarxa entre governs locals, per tal de compartir informació, solucions, projectes...

Per això valoren la participació infantil i adolescent en l'àmbit local, com els consells infantils esmentats al punt anterior, i que conflueixen en espais supramunicipals com el CNIAC. En l'àmbit estatal, UNICEF convoca trobades periòdiques de Consells Infantils i Adolescents i, en aquests moments, treballa per la formació d'un Consell Estatal d'Infància i Adolescència.

Formar part formalment de les Ciutats Amigues de la Infància requereix, a banda de voluntat, una paperassa que només es poden permetre les ciutats que compten amb tècnics d'educació implicats en aquest àmbit. Entre altres documents, cal redactar un Pla Local d'Infància i Adolescència, que vindria a afegir-se al reguitzell de sigles que hem anomenat fins ara, coincidint en objectius i en iniciatives amb altres projectes endegats.

Els pobles petits, malgrat que es comprometen a treballar en pro dels drets de la infància i millorar la vida, les oportunitats i el benestar dels seus nens, nenes i adolescents, ho tenen molt difícil per aparèixer al mapa¹³.

¹³ <https://ciudadesamigas.org/reconocimiento-ciudades-amigas-de-la-infancia/mapa/>

3.6.4. Pla Local de la Infància i Adolescència

El Pla Local de la Infància i Adolescència (PLIA) és una eina estratègica que permet diagnosticar, reflexionar, debatre, fer aportacions i dissenyar línies d'actuació conjuntes entre tots els agents implicats en l'atenció a la infància d'un municipi. Talment com un PEP, un PEC, un PEE, o un PECC, el PLIA s'ha de redactar comptant amb participació ciutadana.

La seva redacció contempla tres propòsits principals:

- Conèixer la situació actual de la infància, l'adolescència i les famílies del municipi. A través d'un treball de camp i amb una mirada integral que tingui en compte tant les dades estadístiques com les visions de tots els agents implicats.
- Recopilar totes les accions que s'estan duent a terme al municipi en matèria d'infància i adolescència. I aquí s'hi poden encabir, si existeixen, totes les altres sigles de planificacions i projectes.
- Definir unes línies d'actuació conjuntes per abordar les polítiques d'infància, adolescència i família al municipi. A partir dels resultats del mapa sociodemogràfic, de recursos i de visions del municipi, s'elabora una definició de les principals línies d'actuació del PLIA. Aquesta definició cal realitzar-la amb el consens municipal suficient per garantir-ne la continuïtat més enllà del pla d'actuació del mandat en curs.

Tal com hem apuntat al punt anterior, per formar part de les Ciutats Amigues de la Infància cal tenir elaborat i aprovat un Pla Local de la Infància i Adolescència.

3.6.5. Pacte per la Infància a Catalunya

El Pacte per a la Infància a Catalunya va ser signat per setanta agents institucionals, polítics, econòmics i socials el 19 de juliol de 2013. És un compromís de país pel benestar dels infants i adolescents a Catalunya. Un acord social, consensuat i signat pels principals agents institucionals, socials i econòmics, després d'un procés participatiu obert i crític, per tal de donar resposta a les necessitats de la infància i l'adolescència, posar-la en el centre de les polítiques públiques i donar-li la veu i visibilitat com a ciutadania de ple dret ara i aquí. En paraules del Pacte: "la infància forma part de l'actiu d'un país, que n'és el present i que en serà també el futur".

La seva elaboració va comptar amb un procés participatiu amb recursos atractius, com el "Joc del Pacte". Es constata que, de vegades, la preparació provoca més impacte a la ciutadania que el document final en si. És essencial comunicar les accions realitzades, per mostrar la feina feta i valorar les persones que han ajudat a fer-ho possible.

Està orientat a impulsar polítiques integrals que tinguin en compte la perspectiva dels infants i adolescents, que permetin prioritzar les polítiques adreçades a aquest col·lectiu i facilitin nous espais per a la construcció del seu present i el seu futur. Ha de significar un salt

qualitatiu en les polítiques d'infància, un projecte ambiciós que no només ha de donar eines per protegir i atendre a aquest col·lectiu en situació de risc o desemparament, sinó que també ha d'incloure mesures de prevenció, fomentar la participació i promoció dels drets, deures i oportunitats dels infants i adolescents.

Entre les mesures per desplegar el Pacte hi ha el Pla d'atenció integral a la infància i l'adolescència 2015-2018. Es va realitzar una diagnosi de la realitat i es van establir uns objectius, mesures i indicadors que, de moment, ni han estat avaluats ni han tingut seguiment.

3.6.6. Taula Nacional per la Infància i Adolescència

La Taula Nacional neix fruit del Pacte. L'article 2 del Decret 250/2013, de 12 de novembre, de la Taula Nacional i les taules territorials i locals d'infància, concreta les funcions de la Taula Nacional de la Infància de Catalunya en les següents:

- Desplegar els objectius estratègics, les mesures i les prioritats del Pacte per a la Infància fixant, anualment, els objectius operatius necessaris i fent el seguiment en el marc del Pla d'atenció integral a la infància i l'adolescència.
- Coordinar les diverses administracions i institucions en la promoció social de la infància i l'adolescència i també en la detecció i la intervenció davant possibles situacions de risc o desemparament, especialment pel que fa als maltractaments infantils.
- Promocionar i coordinar, en l'àmbit territorial corresponent, la planificació local o comarcal dels recursos preventius en la infància i l'adolescència en col·laboració amb els ens locals.
- Coordinar tots els agents implicats per potenciar el treball en xarxa, en especial en els àmbits de l'educació, la salut, els serveis socials, la seguretat, el treball, la justícia, la joventut i les dones, quan l'exercici de les competències respectives afecti la infància i l'adolescència del territori.
- Establir la coordinació necessària amb l'Observatori dels Drets de la Infància.
- Establir la coordinació necessària amb l'adjunt o l'adjunta per a la defensa dels drets de la infància i l'adolescència del Síndic de Greuges.
- Constituir i liderar les taules territorials d'infància i promoure les taules locals d'infància.
- Elevar propostes d'iniciatives o polítiques d'infància o adolescència als departaments afectats.
- Constituir la Comissió Tècnica de la Taula Nacional de la Infància de Catalunya.
- Establir l'estructura de la Comissió Tècnica de la Taula Nacional de la Infància de Catalunya en seccions i la composició, a proposta de la mateixa Comissió Tècnica.
- Elaborar estudis, informes i recomanacions sobre els diferents programes, actuacions i normativa dels diversos departaments i ens locals en relació amb la infància i l'adolescència.
- Emetre informes i propostes sobre el conjunt d'equips que atenen la infància i l'adolescència.

- Elaborar instruments tècnics de col·laboració i d'informació, documents de comunicació, protocols de coordinació i d'atenció, guies, directoris de recursos o altres instruments similars.
- Fer el seguiment de l'evolució de la despesa pública en matèria d'infància i adolescència i incorporar-hi també la perspectiva de gènere.
- Proposar processos de participació.
- Proposar l'organització de jornades, seminaris i conferències sobre les polítiques d'infància i adolescència.
- Resoldre les diferències en l'aplicació de circuits, protocols i criteris tècnics que no s'han pogut solucionar en l'àmbit de les taules territorials d'infància.

La Taula s'estructura en el Ple, com a màxima representació, la Comissió Tècnica, que fa el seguiment del Pla d'atenció a la infància i adolescència, els Grups de treball i les Taules territorials d'infància

El Decret d'aprovació de la Taula Nacional i les Taules territorials també recull l'aprovació de les Taules locals d'infància. Les Taules són òrgans administratius de caràcter col·legiat adscrits a un ens local, el qual n'impulsa la constitució i n'assumeix la Presidència. Les taules locals d'infància col·laboren en el desenvolupament de les directrius de la Taula Nacional de la Infància de Catalunya i de la taula territorial d'infància corresponent dins l'àmbit territorial respectiu, i es poden organitzar en grups de treball, en la forma prevista per a les taules territorials. En algunes ciutats, la Taula Local forma part del Pla Local d'Infància i Adolescència, essent un espai de seguiment del mateix Pla. Per eficàcia dels recursos i evitar duplicitats, és important que reculli tota la llarga experiència prèvia de treball en xarxa del municipi.

3.6.7. Observatori dels Drets de la Infància

És un òrgan col·legiat, assessor i consultiu de la Generalitat en matèria dels drets de la infància a Catalunya en què participen entitats públiques, privades i experts en l'àmbit de la infància i l'adolescència. Es defineix com un instrument específic per contribuir de manera eficaç a la divulgació, el foment, el respecte i la garantia dels drets de la infància i l'adolescència.

Fou creat l'any 2006, amb les funcions de:

- Promoure l'adopció de les mesures necessàries per aconseguir el màxim grau de divulgació dels drets reconeguts als infants i als adolescents, d'acord amb el que disposa l'article 42 de la Convenció de les Nacions Unides sobre els Drets de l'Infant, de 20 de novembre de 1989, i amb el que estableixen els articles 3, 4 i 16 de la Llei 14/2010, de 27 de maig, dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència.
- Promoure estudis sobre les necessitats, les condicions de vida i l'adequació de l'ordenament jurídic dels infants i adolescents.

- Elaborar i formular propostes d'actuacions als organismes competents de la Generalitat en matèria de protecció, provisió, prevenció i participació infantil i juvenil.
- Assessorar el Govern en l'àmbit de la infància i l'adolescència a Catalunya.

En formen part experts en infància, vocals d'entitats que treballen amb infants, membres de les AFA i del CNIAC, entre d'altres. Es reuneixen en plenari trimestralment.

El darrer treball publicat ha elaborat un document adreçat a professionals dels mitjans de comunicació sobre el tractament de la salut mental infantil i juvenil. El decàleg demana, entre altres, que es tingui en compte la perspectiva i la veu d'aquests infants i adolescents.

3.7. Experiències internacionals

Per acabar aquest recull d'experiències, una breu pinzellada per alguns països que han aplicat mesures d'Educació 360. Són mesures aplicades a la infància, amb l'objectiu d'intentar oferir un temps educador de qualitat dins i fora les aules.

França

L'any 2013, el govern francès va aprovar una reforma dels horaris escolars amb l'objectiu d'augmentar el rendiment acadèmic i de transformar les escoles en un espai que anés més enllà de la vida acadèmica, donant oportunitat a tots els infants a tenir accés a activitats d'educació no formal: activitats esportives, culturals, artístiques, etc.

La reforma va establir la reorganització del temps lectiu, que va passar d'estar distribuït en quatre jornades a estar-ho en cinc: 3 hores al matí i 2.15 hores a la tarda excepte els dimecres quan només s'imparteixen 3 hores al matí. Això va facilitar una millor articulació entre el temps escolar i les activitats extraescolars. Els ajuntaments van esdevenir responsables d'organitzar, en el marc d'un Projecte Educatiu Territorial, el temps no lectiu (d'una durada de 45 minuts al dia) així com de concretar els horaris escolars d'entrada i sortida. El govern va habilitar línies d'ajuda econòmica per a contribuir a finançar parcialment aquesta nova despesa municipal. Actualment, són molts els infants que han pogut accedir a activitats extraescolars. Però la varietat i qualitat de les activitats està essent desigual, depenent de la voluntat política de l'administració local.

Alemanya

El model alemany d'escoles a temps complet s'anomena Ganztagschulen (GTS). A més de les classes al matí i el servi de menjador, els centres han d'oferir com a mínim activitats extraescolars 3 tardes a la setmana de manera que es cobreixin 8 hores. La direcció de l'escola s'encarrega que les activitats tinguin relació amb el currículum acadèmic i és la mateixa direcció que organitza i supervisa l'activitat extraescolar. Hi ha GTS de caràcter

voluntari, majoritari a les escoles alemanyes, d'altres són obligatòries per tot l'alumnat, i d'altres contempnen un model mixt, semiobligatori, que pot afectar un dia o dos de la setmana.

Àustria

Amb l'objectiu d'estendre el model d'escola a temps complet, el curs 2006/07 es va introduir un canvi en la normativa escolar austríaca: totes les escoles van passar a estar obligades a organitzar una oferta de tarda si un mínim de 15 famílies la sol·licitaven. Ha tingut més acceptació a secundària, que depèn de l'Estat, que a primària, que depèn dels governs locals.

Suïssa

El model, anomenat Tagesschulen, està desenvolupant-se. Sorgeix, sobretot, vinculat a la finalitat de facilitar la conciliació de la vida familiar i laboral de les famílies. Per tant, no hi ha un objectiu prioritari d'educació comunitària.

Uruguai

L'alumnat d'Uruguai assisteix a 4 hores lectives de classe. Les Escuelas de Tiempo Completo, en canvi, ofereixen set hores i mitja diàries, perquè tenen altres activitats complementàries a les tardes. El model, però, va canviant cap a les Escuelas de Tiempo Pedagógico Extendido, que inclou una educació més global, amb tallers, teatre i activitats diversificades. Actualment, hi ha 46 escoles adherides en aquest format, que representen el 4% del conjunt de centres educatius del país i atenen a uns 9.200 alumnes.

Regne Unit

L'horari de les escoles de Gran Bretanya és de 9.00 h a 15.30 h. Inclou una pausa per dinar al migdia. L'any 2004 es va aprovar la "Children Act" que va posar els fonaments legals de les "full service extended schools" o "Centres educatius de temps complet i de servei integral". Els centres adherits oferien activitats de 8.00 h a 18.00 h: esports, formació d'adults, serveis de suport familiar, salut o ocupació... La coalició de partits conservadors que va entrar al govern el 2010 va paraitzar el desenvolupament d'aquest sistema i va modificar la política educativa, tornant a un model escolar més tradicional centrat en la classe, en el control i en la qualitat de l'ensenyament lectiu.

No obstant això, l'experiència de les "extended schools" deixa com a llegat un conjunt de lliçons interessants sobre les fortaleces d'aquest tipus d'enfocament: el seu potencial a l'hora de generar canvis en els infants, en les famílies i en la comunitat; la idoneïtat de crear la figura de coordinador de serveis a cada centre educatiu; la importància d'emmarcar el projecte de centre en els plans estratègics locals a fi d'aprofitar les sinergies amb la resta d'actors del municipi; i la necessitat de mantenir l'estabilitat de la política per a facilitar als centres escolars i a les juntes educatives locals una planificació a llarg termini.

4. Experiències educadores al Palau d'Anglesola

En aquest espai hi trobareu bones pràctiques desenvolupades en els darrers tres anys al Palau d'Anglesola, quan un nou equip de govern va entrar a gestionar el consistori amb un sarpat enorme d'il·lusió i cap experiència en l'àmbit de l'administració. Són experiències senzilles, fruit de la voluntat d'esdevenir aquesta vila educadora que procura relatar el treball. I justament compartir-les en aquest espai permet realitzar-ne una lectura crítica, valorant el que ha funcionat i analitzant les millores que podrien implementar-se.

4.1. Treball en comissions

Amb l'objectiu de fomentar la participació ciutadana al Palau d'Anglesola, s'han creat comissions que dinamitzen la vila en àmbits diversos. Les comissions són grups oberts, apolítics, formats per persones a qui atrau una temàtica concreta i decideixen aportar el seu gra de sorra perquè el poble funcioni millor. Hi ha l'acompanyament i presència de les regidores de l'Ajuntament. Pels càrrecs electes, formar part d'una comissió és una fortalesa en la seva gestió, perquè sumen persones amb forta consciència en l'àmbit corresponent i amb voluntat d'implicació. No són pas un grup de gestió de la regidoria! Són un grup de reflexió i debat, i un grup també actiu. A la pràctica, de cada comissió en surten petits gestos que, encarats pel bé de la comunitat, permeten transformar-la i millorar-la.

Cultura: Comissió que creu que la cultura és transformadora i vehicle de cohesió social i treballa perquè, en un poble petit com el Palau d'Anglesola, la Cultura en majúscules hi tingui cabuda. Dinamitza espais i moments de l'agenda palauanglesolina, tenint en compte tots els públics: teatre, concerts a l'església, exposicions, la Veu del Palau amb un curs de gòspel a l'estiu i un taller de gòspel durant les festes de Nadal, el Palau de la Llengua per fomentar l'ús i fer debat del català en el nostre dia a dia...

Destaca la dinamització de la Biblioteca pública, des d'on es duen a terme periòdicament activitats per infants i per adults: contacontes, tallers, lletres i tastos, lletres i música...

Festes: Les festes del Palau d'Anglesola tenen tocs d'innovació gràcies a l'organització col·lectiva. Treballar cada festa amb diferents persones permet sumar sensibilitats i arribar a més edats, més gustos... atendre la diversitat de la vila.

A més a més de la confecció del programa, organitzar la festa entre voluntaris facilita molt la logística i hi ha moltes mans per moure cadires, escenaris i cuidar els detalls. Evidentment, el poble sencer en surt beneficiat, fins i tot quan cal organitzar actes enmig de limitacions com les que ens va portar la Covid. Mentre molts municipis van anul·lar celebracions, al Palau d'Anglesola es van programar actes ben originals i es van multiplicar les mesures de seguretat perquè poguéssim gaudir i salvaguardar el nostre patrimoni festiu.

La Comissió de Festes proposa organitzar i viure unes festes:

- *inclusives*, pensades amb i per a tothom
- *sostenibles*: reduint plàstics i envasos i reciclant bé després de l'acte per tal que el poble només noti el bon rotllo de la festa a l'esperit i en bon record, no pas amb impacte de brossa.
- *respectuoses* amb la igualtat de gènere, comptant també amb artistes femenines
- *lliures* de qualsevol estereotip i de qualsevol violència
- promotores i defensores de la *cultura i la música catalana* en tots els seus vessants
- *plataforma d'artistes* locals i comarcals
- *viables econòmicament*
- *participatives*, amb la implicació d'entitats i diferents persones motivades per fer poble
- *inclusives alimentàriament*, vetllant perquè les persones amb intoleràncies i al·lèrgies alimentàries tinguin plat a taula i oferint, també, versió vegetariana.

Medi Ambient: Les persones preocupades pel medi ambient i el canvi climàtic, amb ganes d'actuar localment i pensant globalment, tenen les portes obertes en aquesta comissió. És ben activa i actua en xarxa amb l'escola, amb Canal Viu i les entitats locals i comarcals.

Ha realitzat batudes de neteja en el si de les jornades *Let's Clean Up Europe* i ha dinamitzat el mercat de 2a mà, en la Setmana Europea de la Prevenció de Residus. En les tres edicions organitzades ha apostat per temes ben diversos com la menstruació sostenible, la compra de productes a granel per evitar envasos, la reutilització d'objectes o una passarel·la de moda amb roba de 2a mà.

Ha convocat xerrades per cuidar les mascotes, jornades d'identificació de gats i gossos per posar-los xips a preus populars, s'ha preocupat per les colònies de gats de carrer, organitzant campanyes de Recollida, Esterilització i Retorn. D'aquesta comissió n'ha sortit els Amics dels Peluts, una entitat animalista que té cura, entre altres temes, d'un espai per atendre gossos perduts.

Ha vetllat per les zones verdes i enjardinades aconseguint tres flors d'honor de Viles Florides, ha protegit les banquetes dels Canals d'Urgell, reclamant-les com a vies verdes, ha defensat tot el canvi d'enllumenat dels fanals a tecnologia LED, segueix de prop el pla pilot de tancament intel·ligent dels contenidors de brossa...

Comi Lila. Grup de persones que treballen en favor de la igualtat i la promoció de la dona al Palau d'Anglesola. La seva tasca de sensibilització, de crear debat, de transformar la realitat palauanglesolina a partir de les necessitats de la vida de les persones, ens fa avançar cap a una vila més justa i feminista.

Organitzen actes de sensibilització: el Dia de la Violència de Gènere, el Dia de la Dona, el Dia Internacional pels Drets del col·lectiu LGTBI, realització del mural participatiu de la Dona treballadora, renovació del nomenclàtor i passejades per carrers amb noms de dona, repartir domassos reivindicatius per als edificis públics i balcons de les cases, senyalització a les entrades del poble "vila lliure de sexismes", espai de llibres amb perspectiva de gènere i coeducadors a la biblioteca pública, cartelleria per sensibilitzar a les festes majors...

Cursa de Sant Blai¹⁴. Persones que fan possible una de les curses més emblemàtiques de les comarques de Ponent. El lema "Sant Blai, la més plana que has fet mai" convoca atletes de diferents contrades per recórrer un circuit sense desnivells. A més a més, s'acull a esportistes amb diversitat funcional, procurant que gaudeixin del matí d'esport i de l'ambient associat a la cursa.

La comissió té cura de la preparació, recorregut i acollida, i de tots els detalls per tal que participar a la Sant Blai sigui una grata experiència.

Carrilet Fest¹⁵. Que els més menuts tinguin un espai cultural i musical de qualitat; aquest objectiu ha engrescat una colla de famílies del Palau d'Anglesola per organitzar el Carrilet Fest, amb un programa ambiciós per xalar familiarment.

El Carrilet Fest, que pren el nom de l'antic trenet de via estreta que anava de Mollerussa a Menàrguens i Balaguer, fent parada al Palau d'Anglesola, vol ser una jornada de convivència i de bon ambient familiar. Hi ha propostes variades i de tota mena, adreçades al públic familiar divers, tenint en compte des d'espectacles per infants fins a tallers específics per nadons o propostes per famílies.

Reis d'Orient. Al Palau d'Anglesola els Reis compten amb una comissió que els facilita la logística per fer més màgica la nit. La Comissió està formada per joves del municipi que passen al capdavant, pels joves que fan 18 anys i entren per primer cop a ser protagonistes de la cavalcada i per les persones que fan 50 anys i hi aporten el do de l'experiència. Una comissió, doncs, intergeneracional.

Principalment, la Comissió s'encarrega de preparar les carrosses reials i els recorreguts. Però també ajuda a recollir les cartes dels infants casa per casa, i a preparar la visita a la residència de Ca La Cileta. I el 5 de gener, el gran dia, dinamitza la cavalcada i el repartiment de regals, que també es realitza trucant porta a porta. Tot això coordinat amb Ses Majestats i amb la nostra ambaixadora Sança dirigint el sarau.

Civisme: Grup de persones que es van trobar en el procés de redacció de l'ordenança de civisme del Palau d'Anglesola, un document inexistent abans del desembre del 2020. L'objectiu era crear-la de forma participativa i amb una mirada transversal, implicant diversos punts de vista. Després de la seva elaboració i aprovació en el Ple Municipal, la Comissió de Civisme té la missió de fer un seguiment de la seva implementació.

Mirades. La darrera comissió creada al municipi pren el nom d'una campanya de l'entitat Acudam. Neix amb la voluntat de visibilitzar les persones amb discapacitat al Palau d'Anglesola mostrant els seus interessos, motivacions i reivindicacions.

Per això, s'han enganxat els cartells amb frases de sensibilització per comerços i equipaments públics. També es dedicarà un espai a la revista Avenç del Palau d'Anglesola per entrevistar

¹⁴ <https://www.cursadesantblai.cat/>

¹⁵ <https://www.carriletfest.cat/>

els palauanglesolins amb capacitats diferents. El propòsit és que puguin participar del dinamisme cultural i festiu del municipi. Una altra proposta de mirada inclusiva i arrelada a la vila és la Cursa de Sant Blai. Hi ha una cura especial per la participació d'entitats com *Egoismo Positivo* o *Incluyendo Sonrisas!* Aprofitant el traçat pla i la predisposició del voluntariat per adaptar la cita atlètica, es facilita que tots els esportistes puguin recórrer el circuit.

Fortaleses, debilitats i reptes de futur

El treball en comissions facilita la utopia de la vila educadora perquè, sobretot, suma. Suma persones que s'impliquen puntualment per fer avançar la vila. Suma complicitats que es tradueixen en riquesa de propostes. També suma moltes hores i hores de reunions, això és inevitable. Però amb certa traça, les mateixes trobades són vertebradores de bona sintonia i positivitat, un valor impagable pel Palau d'Anglesola. És important que les reunions tinguin resultats concrets i palpables, que les hores invertides es tradueixin en fets.

El més difícil del treball en comissions és que aquestes siguin autogestionables. Calen lideratges a cada petit equip i això, en un municipi petit, no és fàcil. Per part de les regidories és requisit indispensable saber treballar en equip i no voler instrumentalitzar les comissions. Amb un bon treball cooperatiu, la comissió multiplica les possibilitats polítiques del consistori perquè compta amb el més valuós: persones especialistes i motivades de cada àrea amb ganes d'incidir altruïstament pel bé de la comunitat.

4.2. Comissió Educació 360

Aquesta comissió, que hauria de formar part del llistat anterior, mereix un punt propi per la seva relació directa amb l'objecte d'aquest treball. Que el Palau d'Anglesola esdevingui vila educadora és l'objectiu de les persones que formen part d'aquest equip.

En formen part pedagogues i educadores socials palauanglesolines, mestres de l'escola Arnau Berenguer, caps de l'Agrupament Escolta i Guia lo Merlet, l'educadora del Servei d'Intervenció Socioeducativa Itinerant (SISI), la bibliotecària, membres de l'Ajuntament, l'AFA de l'escola. Una dotzena de persones que tenen cura que les activitats que es desenvolupen al Palau d'Anglesola siguin inclusives, arribin a tothom, i ajudin a aprendre, créixer i viure en plenitud i harmonia amb nosaltres mateixos i amb el nostre entorn. La seva mirada vol ajudar-nos a construir un municipi més just, procurant que els veïns i veïnes tinguin els mateixos drets, les mateixes possibilitats de benestar. Per això la comissió treballa, malgrat incoherències i dificultats, per l'equitat social del municipi.

Es reuneix un cop al mes, posant sobre la taula propostes concretes i també revisant les activitats acomplertes. Ha dut a terme projectes reeixits com el de Petits Joves Actius, una proposta educativa molt potent que a partir de l'abril del 2020, i durant els mesos àlgids de la pandèmia, van poder gaudir els infants de la vila a través de la xarxa. Enmig del confinament es van aconseguir programar sessions setmanals, seqüenciades per edats, fent participar diferents agents socials i culturals de la vila. I tenint en compte, també, un acompanyament emocional impagable en aquell moment. La iniciativa, que es va mantenir vigent durant 9

setmanes consecutives, fou tan rica que va arribar molt més enllà del Palau d'Anglesola i va aconseguir atraure famílies i infants d'arreu del país. Fins i tot diversos mestres van aprofitar els recursos que es penjaven a la web <https://www.petitsjovesactius.org/>

Des de la Comissió també s'ha construït un galliner comunitari al pati de l'escola, amb la participació de la comunitat educativa de l'escola, gent gran, pares i mares i dels mateixos infants. Durant el curs escolar en té cura l'alumnat de l'escola. Amb el lema "la teva brossa val un ou", els infants que porten matèria orgànica de casa per alimentar les gallines s'enduen els ous. En època de vacances, són diferents entitats les que tenen cura de la instal·lació: casal de Nadal, Fet a Jova, veïns... Això fa que sigui un galliner "del poble". Des de la Comissió 360 també s'ha desenvolupat un hort amb voluntat de fomentar l'economia circular, un parc de les olors, activitats esportives per incloure infants amb risc de vulnerabilitat, la diada de Sant Jordi o el projecte Passaport Edunauta.

La Comissió, que compta amb partida pròpia del pressupost municipal, la primavera del 2022 va acollir les Jornades Educació 360, amb el lema "Impulsem l'Educació 360, Educació a temps complet als territoris rurals"¹⁶. Fou un espai per reflexionar i repensar com els pobles petits poden ser bones comunitats educatives, justament l'objecte d'aquest treball. Entre els assistents hi havia mestres, professors de secundària, regidors d'educació, educadors socials i persones vinculades a entitats educatives i del lleure. També hi ha va participar el Claudi Vidal, director dels Serveis Territorials d'Educació a Lleida.

D'aquestes Jornades cal destacar les següents idees força, que esdevenen reptes per als pobles que vulguin esdevenir educadors:

- Potenciar el sentiment de comunitat i compensar les desigualtats.
- Invertir temps per trobar-nos entre municipis i cercar recursos econòmics per a dinamitzar-ho.
- Trencar murs i parcel·les i treballar des de l'espai comunitari.

Entre les conclusions¹⁷ destaca valorar l'escola com a motor i essència del poble, reivindicar el dret a l'educació més enllà del dret a l'escolarització, potenciar el treball en xarxa dins el municipi i compartir projectes intermunicipals per enriquir l'impacte de l'Educació 360.

Fortaleses, debilitats i reptes de futur

La comissió Educació 360 del Palau d'Anglesola és l'ànima que possibilita el concepte vila educadora. Vam iniciar-nos amb més bona voluntat que formació i coneixements, amb el convenciment clar de *què* es volia aconseguir, però amb dificultats per trobar el *com*. En aquest temps, participant en trobades i treballant a fons la definició i l'estratègia a seguir, s'ha assolit un pla de treball reeixit. El més preuat són les persones que en formen part i que cal cuidar bé. Cadascú ha de trobar en la reunió mensual un espai que connecti amb la seva realitat, per tal que el temps dedicat tingui sentit. Un repte pendent és incloure-hi també representants de la gent gran.

¹⁶ Van tenir el lloc el 7 de maig de 2022, organitzades conjuntament per l'Associació d'Iniciatives Rurals de Catalunya (ARCA), el Secretariat d'Escola Rural, l'Associació de Micropobles de Catalunya, la FMRP i les xarxes territorials d'Educació 360, essent el Palau d'Anglesola una de les seus.

¹⁷ Annex 4

Una membre de la comissió, pedagoga de formació, ha entrat a formar part de la Comissió 360 territorial. Una gran fortalesa!

4.3. Passaport Edunauta

El Passaport Edunauta és una eina per fomentar la participació ciutadana promoguda per la Cooperativa Educació i per la Fundació Jaume Bofill. És un llibretó divertit i personalitzat que s'entrega als infants de la vila per tal que hi registrin tot el que aprenen explorant i gaudint de les activitats educatives que ofereix el seu entorn.

Al full mensual d'activitats que es reparteix per totes les llars del Palau d'Anglesola, s'identifiquen amb un logotip especial aquelles que formen part del món Edunauta. Això vol dir que l'activitat és oberta i s'ha preparat amb cura perquè tingui un aprenentatge associat. Participar-hi et permet segellar el Passaport i fer-ne la valoració pertinent, sigui amb la família, o a l'escola.

Aquest passaport persegueix diferents objectius, en la línia d'assolir una vila educadora:

- fomentar la participació de noves persones i famílies a les activitats i entitats del municipi.
- connectar oportunitats: afegir una mirada inclusiva a activitats que ja es fan i promoure'n d'altres perquè permetin fer xarxa, afegir noves persones
- organitzar activitats amb la consciència que siguin bons llocs d'aprenentatge.
- valorar la riquesa associativa de la vila i integrar noves persones

En finalitzar el període actiu del Passaport es realitza una celebració comunitària per valorar i festejar el recorregut fet.

Fortaleses, debilitats i reptes de futur

És una proposta que té poc recorregut encara per valorar-la com pertoca. La vam iniciar el curs passat i només durant cinc mesos. Enguany, s'utilitza des del setembre. En el poc temps de desplegament, es constata que l'èxit depèn en bona part de l'adult que acompanya, sigui el tutor de l'aula, un monitor de lleure o l'educador social. Per tant, requereix acompanyament dels agents educadors, sobretot dels mestres de l'escola, principals catalitzadors del Passaport. La força d'aquesta eina és que són els mateixos infants que insisteixen als pares per participar en algun acte obert i engrescador. Això suposa prèviament una motivació prèvia en gran grup i, també, una revisió posterior, un cop hagi finalitzat l'activitat.

Un problema freqüent és oblidar-se el llibretó a casa. Això s'ha resolt segellant-lo a posteriori en espais comuns, com la biblioteca. Un altre repte d'aquesta proposta inclusiva és sumar el teixit associatiu de manera que les diferents entitats del poble proposin actes que permetin obtenir el segell. El Passaport Edunauta compta amb l'acompanyament de l'Aliança 360, que permet establir xarxa amb els municipis que duen a terme la iniciativa. Cal valorar, també, la flexibilitat i adaptabilitat del llibretó. I, vist des d'un petit poble de Ponent, un altre repte és

estendre aquest joc participatiu a altres pobles i viles de l'entorn proper perquè en aquest moment està implantat en una trentena de municipis, la gran majoria ciutats de l'àrea Metropolitana.

Finalment, un repte pel curs present és celebrar una cloenda festiva amb una elevada participació d'infants, famílies i mestres.

4.4. El Consell Infantil i el Consell de Participació Adolescent

El Consell Municipal dels Infants del Palau d'Anglesola (Consell d'Infants) i el Consell de Participació Adolescent del Palau d'Anglesola (Consellet – CPA) són òrgans consultius, participatius i de representació de la població infantil i adolescent de la vila del Palau d'Anglesola.

Les finalitats d'ambdós òrgans creats per l'Ajuntament són:

- Educar els infants i adolescents en el dret a ser ciutadans actius, possibilitant la seva participació en els afers de la vida col·lectiva que els són propis o adients en virtut de la seva edat.
- Garantir als infants i adolescents del Palau d'Anglesola l'oportunitat d'expressar les seves inquietuds de manera autèntica.
- Disposar d'un òrgan consultiu per donar a conèixer als adults el punt de vista dels nois i noies, dels nens i nenes, en aspectes relacionats amb la vila.

El Consell Infantil i el CPA garanteixen la participació real i democràtica d'aquests grups d'edat. El Consell Infantil es reuneix un cop al mes. En formen part els delegats i delegades dels grups d'Educació Primària de l'escola Arnau Berenguer. Hi participa, també, la directora del centre, la cap d'estudis i l'alcalde de la població. Hi ha un ordre del dia que comença, sempre, llegint l'acta anterior per ser conscients dels punts tractats i dels acords. La majoria de punts s'han treballat prèviament en assemblea de classe, de tal manera que els delegats fan de portaveus del grup. En altres, es genera debat entre els assistents. Alguns punts treballats són l'eficiència energètica a l'escola, la neteja dels parcs i jardins municipals, el civisme, l'hort escolar, el galliner... El darrer projecte més emblemàtic treballat des del Consell Infantil ha estat la preparació de l'acte de la col·locació de la primera pedra del nou edifici escolar i la nova escola bressol.

El CPA reuneix adolescents, de 12 a 16 anys, que volen participar en la dinamització de la vila. El va iniciar altruístament una educadora social del Palau d'Anglesola. S'hi va sumar, després, una altra noia jove, pedagoga. Un cop d'ull als seus objectius específics ens ajuda a aproximar-nos a la realitat d'aquest grup:

1. Tenir en compte els adolescents en els afers de la vida pública municipal.
2. Garantir una participació real i democràtica dels adolescents a través del seu protagonisme en el municipi.
3. Conèixer espais de participació.

4. Vetllar per la representació dels adolescents en situació més vulnerable.
5. Implicar els adolescents en projectes comunitaris.
6. Fomentar el sentiment de pertinença dels adolescents a la seva comunitat.
7. Experimentar valors de convivència, respecte, civisme, cooperació i solidaritat.
8. Donar oportunitats per al diàleg, l'expressió d'emocions i el desenvolupament de l'esperit crític.
9. Cohesionar els adolescents de la vila per possibilitar una transformació social real del Palau d'Anglesola i l'entorn.
10. Realitzar totes les accions des de la perspectiva de gènere per fomentar la igualtat d'oportunitats i combatre el sexisme.

El treball pràctic del CPA es recull a la web www.consellet.cat En aquests anys de funcionament, i malgrat la pandèmia, el Consellet ha aconseguit fer camí, sumant cada any diferents generacions. En aquest moment al grup hi ha nois i noies de 1r a 4r d'ESO. Fan dinàmiques de coneixença i cohesió. També debats de temes actuals. I s'impliquen en diferents activitats del municipi: escape room per la Festa Major, voluntariat a la Fira de Playmòbil, dinamització del Dia dels Drets de la Infància, activitats pel Dia Mundial de la Dona...

Com que l'objectiu és fer sentir la seva veu, durant uns mesos van enregistrar diferents podcast.

També s'educa en la participació ciutadana, sigui escrivint a la revista local, sigui informant del treball de les diferents comissions. S'han responsabilitzat del petit nucli zoològic de la plaça Catalunya, han denunciat actes vandàlics i d'incivisme...

Periòdicament, es reuneixen amb l'alcaldia per poder compartir l'avenç del grup, els seus projectes i les inquietuds municipals.

La tasca del grup ha estat reconeguda, aconseguint el primer guardó del Premi Jaume Ciurana 2020. I com que és una bona pràctica, diferents municipis han sol·licitat que expliquin com funciona, com és el cas de les Borges Blanques o Cervera, on van anar els nois i noies. La dinàmica del CPA també ha estat compartida a les jornades anuals de l'Aliança 360, comunitats resilients al servei de l'equitat educativa.

Fortaleses, debilitats i reptes de futur

El Consellet Infantil té dinàmica pròpia, perquè cada any canvien els delegats i l'escola ofereix temps i espai per poder celebrar les reunions. Reunions que compten amb assemblees d'aula i donen sentit a la feina feta. El repte és cuidar la motivació dels adults, que no canvien i han de mantenir la convicció i l'energia del primer dia. Un altre repte és dur a terme reunions ben efectives i mostrar la tasca feta, de manera que es vegin i valorin els fruits.

El CPA, en canvi, té més rotació i la fluïdesa de l'activitat fluctua com l'adolescència mateixa. Van iniciar el grup només tres joves i actualment en formen part prop d'una vintena. Es treballa la igualtat com un eix fonamental: tothom pot formar-ne part i tothom pot dir-hi la seva i assumir responsabilitats.

La fortalesa del CPA és la seva mateixa existència i, sobretot, l'empenta i l'èxit de les activitats que han dut a terme. I de cara al poble, la imatge dels adolescents compromesos pel bé de la comunitat té una força immensa. El principal repte és assegurar la dinamització del Consell. Fins ara s'ha realitzat de forma altruista, però si es vol mantenir en el temps, caldrà cercar professionals que acompanyin aquest bé de déu d'espai participatiu. També cal consolidar-ho com a proposta de poble, no només d'un govern municipal concret. Un altre repte seria la creació d'altres CPA a la comarca, que ben segur es retroalimentarien entre si.

4.5. Fet a Jova

En argot del català occidental de la Plana d'Urgell, fer una activitat "a jova" és realitzar-la voluntàriament en benefici de la comunitat. A jova es desbrossaven les séquies de reg i fins i tot s'havien construït ermites o equipaments municipals com, per exemple, pistes poliesportives. Curiosament, és una expressió manllevada de l'edat mitjana, quan significava l'obligació del pagès de treballar gratuïtament les terres del senyor feudal durant uns dies determinats a l'any.

Lluny d'obligacions, Fet a Jova neix l'estiu del 2020. És un voluntariat adreçat a adolescents palauanglesolins de 12 a 16 anys. L'objectiu s'emmarca plenament amb l'Educació 360 perquè fomenta la participació juvenil en el desenvolupament social i cultural de la comunitat.

També és un espai d'aprenentatges perquè s'adquireixen capacitats i competències útils per al desenvolupament personal, educatiu, social, cívic i professional dels nois i noies. Muntar taules de pícnic, restaurar bancs, instal·lar fonts, netejar escocells, enderrocar parets... són algunes de les activitats executades colze a colze amb la brigada municipal, amb electricistes, fontaners, pintors... Fins i tot una arquitecta ha ajudat a tirar paret per obrir un espai més ampli a l'escola.

Les pràctiques i els aprenentatges dels nois i noies ajuden a valorar i respectar el seu municipi. Els mateixos participants de Fet a Jova difícilment malmetran el mobiliari urbà que han cuidat.

En definitiva la participació al Fet a Jova, al cap i a la fi, empodera els joves per ser transformadors del seu entorn.

Qui acompanya el projecte són educadors professionals, un mestre i una pedagoga. Això qualifica l'acció i incorpora, any rere any, millores educatives. Per exemple, fet a Jova acaba diàriament amb una avaluació de la feina feta. Es fa en gran grup, en una assemblea grupal participativa i on es revisa, també, l'actitud dels joves participants en els espais. Els monitors recullen aquest bagatge i, al cap de la setmana, el tradueixen en un correu electrònic adreçat als pares i mares, informant de l'avenç del projecte i de l'actitud del jove. Així hi ha feedback amb les famílies. Una altra bona pràctica ha estat elaborar un "Diari de Jova" setmanal, recollint gràficament la feina feta i escrivint com s'ha realitzat. I més enllà del treball visible, de cara al poble, també s'han desenvolupat dinàmiques dins el grup per vetllar l'estat emocional dels nois i noies, la prevenció de l'assetjament, la igualtat de gènere...

Es procuren tocar diferents àmbits de la vila, promovent la participació de diferents entitats del Palau d'Anglesola. Breu resum de tasques desenvolupades:

Àmbit social i comunitari: xerrada amb el Banc de Sang que ha desembocat en una proposta de monument, jocs amb els avis de la Llar de la Gent Gran, arranament de bancs, desembrossar el camp de bitlles conjuntament amb el Club de Bitlles, neteja d'espais municipals, revisar la senyalització vertical del poble, monogràfic per elaborar el Pla Local de Joventut, millora del sorral de l'escola...

Cultural: preparació d'un escape room per la Festa Major, senyalització del Camí de Sant Jaume i el Camí Ignasià, acollida de pelegrins, creació de murals artístics a les parets...

Ambiental: xerrada amb els Amics de la Banqueta, instal·lació d'una passarel·la sobre el canal per connectar la via verda, muntatge de nius de mulisecs, cuidar les flors de les jardineres, manteniment del galliner comunitari...

Als joves participants se'ls demana compromís i responsabilitat amb les tasques que decideixin fer. Un cop finalitzat el projecte i amb la finalitat d'agrair-los la feina feta en benefici de la ciutadania, els nois i noies gaudeixen d'un detall que ells mateixos decideixen. En les tres edicions de Fet a Jova els joves han fet ràfting, descens de barrancs i una visita a Port Aventura.

Fortaleses, debilitats i reptes de futur

La valoració d'aquests tres anys no pot ser més positiva. Les 8 setmanes en què s'ofereix activitat s'omplen de participants i fins i tot ha atret joves d'altres municipis veïns, que malauradament no han pogut participar-hi per manca de places. Això, tanmateix, ha provocat l'obertura de més Fets a Jova en poblacions de la comarca, una oportunitat de fer xarxa i aprendre els uns dels altres.

L'impacte és evident i el llistat d'accions és llarg: es netegen espais, s'acompanyen padrins, es realitzen murals... El repte és mantenir la qualitat de monitoratge que permet un excel·lent acompanyament dels nois i noies i facilita que l'acció pedagògica sigui admirable.

Una fortalesa del projecte és la imatge positiva dels adolescents entre la ciutadania. Veure nois i noies durant tot l'estiu amb l'armilla groga del servei provoca una grata valoració d'aquesta activitat. Donen exemple, sigui recollint brossa, desbrossant, denunciant incivisme, o jugant a jocs de taula amb la gent gran.

4.6. Altres iniciatives en clau comunitària

Altres projectes que s'han desenvolupat al municipi i que poden incloure's en la dimensió Educació 360 són:

- **Grup Liberi.** Liberi és un grup de recerca en infància, joventut i comunitat de la Universitat de Girona. Desenvolupa treballs de polítiques d'infància i joventut, centrant l'atenció en les situacions de vulnerabilitat que pateixen alguns dels infants i joves i aprofundeix en el desenvolupament comunitari que pot fer possible el desplegament de les polítiques públiques específiques. El grup va contactar amb el municipi per col·laborar en una recerca sobre violència masclista des del punt de vista dels infants i adolescents. Aquesta recerca compta amb la col·laboració de la Secretaria d'Infància i Joventut de la Generalitat de Catalunya i el seu objectiu és crear una eina per la detecció precoç de la violència masclista aplicable als centres educatius. La característica principal d'aquesta eina és que ha de donar als infants un rol actiu en la detecció del problema i la cerca de suport. I és per això que, per crear-la s'ha de comptar òbviament amb la seva perspectiva. La col·laboració conjunta d'ajuntament, escola i Consell de Participació Adolescent ha permès un treball de prop de tres anys d'investigació, oferint la mirada d'infants i adolescents d'un poble com el Palau d'Anglesola.

- **En bici sense edat.** En bici sense edat és una proposta per millorar la qualitat de vida, la salut i el benestar de les persones grans i les persones amb mobilitat reduïda. Es tradueix en un tricicle elèctric, especialment adaptat i conduït per persones voluntàries. Aquesta idea té forma jurídica d'entitat i al Palau d'Anglesola ha acabat essent una realitat gràcies al treball conjunt d'entitats, persones il·lusionades pel projecte i l'Ajuntament. S'ha adquirit un tricicle i en aquests moments hi ha 25 persones formades per conduir-lo pels carrers de la vila. El foment de relacions intergeneracionals que provoca aquest projecte és impagable. Genera, també, una connexió amb la comunitat privilegiada. I cada passeig en tricicle ofereix un bon grapat d'històries i d'aprenentatges. És una excel·lent eina educadora sobre rodes.

· Civisme

Tots els municipis, tinguin la densitat de població que tinguin, comparteixen preocupacions comunes. Una d'aquestes és la del civisme. Conscients que una manera d'educar el civisme és impulsar el sentit de responsabilitat i compromís envers l'entorn, al Palau d'Anglesola s'han desenvolupat diferents accions, algunes de les quals ja s'han exposat al llarg del treball: Fet a Jova, Consell Infantil i Adolescent, batudes col·lectives de neteja, pintades murals, passejades pels camins del terme, elaboració de l'ordenança de civisme... Són espais i activitats que eduquen en la generositat i en l'estima pels béns comunitaris.

Un altre treball interessant ha consistit a detectar, conjuntament amb l'escola, les principals problemàtiques de convivència a la vila, i en dissenyar i instal·lar cartelleria per denunciar-les. Els infants van desenvolupar un bon treball de diagnòstic i després d'una reflexió assembleària a l'aula van crear rètols amb frases sensibilitzadores i dibuixos. Finalment, es va

valorar la feina feta enmig d'una inauguració i avui els senyals formen part del paisatge dels parcs i jardins, ajudant-nos a mantenir una bona actitud per gaudir dels espais plenament.

· **Fira d'entitats**

El Palau d'Anglesola és un municipi ric en teixit associatiu. Hi ha un total de 25 entitats actives, d'àmbits ben diversos. En el camí cap a una vila educadora, disposar d'aquests grups és un privilegi perquè possibiliten una bona oportunitat d'arrelament al municipi. Des de l'associacionisme es descobreix i frueix de la vila positivament. També es genera compromís envers la col·lectivitat, millorant-la cadascú des del seu espai. I des de l'acció, provoca vilatans actius i compromesos, fins i tot ambaixadors del Palau d'Anglesola. El repte és aconseguir treballar en xarxa. Una activitat reeixida fou la Fira d'Entitats, convocada pel Correllengua. Cal trobar pretextos per connectar les diferents entitats, com la llengua, la Festa Major, la revista local...

· **Escola, ajuntament i famílies, acció compartida**

L'ajuntament gestiona el bé comú de la vila i les famílies i l'escola eduquen el tresor comú més important que té la vila, els infants. Ambdues institucions, escola i ajuntament, han d'establir un diàleg fluid, respectant la idiosincràsia i sense trepitjar espais. La finalitat de l'escola és preparar persones felices, amb competències per ser bones humanament i per a la vida. Tenir l'índex més gran de ciutadans feliços i la quantitat més gran de bones persones per metre quadrat també hauria de ser la màxima preocupació dels consistoris.

Més enllà de compartir l'espai formal previst a la legislació, el Consell Escolar, al Palau d'Anglesola s'han generat un bon grapat d'experiències compartides entre escola i casa de la vila, amb la corresponsabilitat de l'AFA. Des de la creació d'una aula STEAM pionera que enriquirà la metodologia del centre, fins a la participació activa mensual a la comissió Educació 360. Celebrem diades conjuntament, plenes de valors: Correllengua, Mobilitat Sostenible, Dia dels Drets de la Infància, Dia de la Pau, Setmana de la prevenció de residus, Sant Jordi, fi de curs... I s'han desenvolupat millores d'espais comunitaris: parc de Sant Roc, jardí de papallones a la plaça Generalitat, parc de les olors, hort, plantació d'arbrat, neteja...

El Palau d'Anglesola és vila florida, amb tres flors d'honor reconegudes, gràcies -en bona part- a aquest treball conjunt. En tots aquests espais hi ha reptes plantejats, hi ha autonomia dels infants per dur-los a terme, hi ha esforç personal, també treball cooperatiu... hi ha, doncs, aprenentatge i educació.

Una bona pràctica és compartir els eixos principals i les activitats prioritàries del Pla General de Centre (PGA), especialment les que possibiliten sortir de l'escola per aprendre de l'entorn i les que donen joc perquè famílies, entitats i altres agents educadors puguin entrar a les aules. Del PGA en sorgeixen línies de treball que poden constar al calendari cultural del municipi.

Al municipi hem d'estrenar Escola Bressol d'aquí a un any i un repte immediat serà el disseny pedagògic d'una etapa única educativa, de 0 a 12 anys.

· **Aprenentatge i Servei**

L'Aprenentatge i Servei (APS) és una activitat que integra el servei a la comunitat amb l'aprenentatge de continguts, competències, habilitats o valors. En l'APS es fonen

intencionalitat pedagògica i intencionalitat solidària mitjançant una activitat voluntària a la comunitat i l'adquisició d'aprenentatges. Malgrat no disposar d'instituts de secundària, els pobles petits tenim nois i noies en aquesta edat estudiant a fora. Des de l'ajuntament s'ha acollit nois i noies del poble i d'arreu de la comarca per fer APS. Hi ha mil i un pretextos per implicar-se en el dinamisme de la vila: des de la Mostra de Formatges Artesans, fins a la Fira de Playmòbil, la Cursa de Sant Blai o la Setmana europea de prevenció de residus. Per molts joves representa tota una descoberta del dinamisme de la vila, i formar part de l'esdeveniment entre bambolines és una classe pràctica d'organització i logística, perquè prenen part des de la planificació i realització de l'acte, fins a la recollida.

Hi ha altres experiències d'aquesta proposta educativa: voluntariat a la residència, dinamització de la biblioteca pública... És important dedicar temps a compartir els objectius de l'entitat o de l'acte, conèixer les persones que passen davant, implicar-se en fer responsables els nois i noies de l'acció en què prendran part. Si s'acompanya bé és evident que l'aprenentatge millora el servei a la comunitat, perquè aquest guanya en qualitat, i el servei dona sentit a l'aprenentatge, perquè allò que s'aprèn es pot transferir a la realitat en forma d'acció.

· **Treballs de recerca**

Els treballs de recerca de batxillerat o de la universitat són una bona oportunitat per portar a la pràctica el concepte de vila educadora. Només cal que l'objecte del treball tingui el municipi com a protagonista. D'àmbits n'hi ha moltíssims. Des de l'Ajuntament s'ofereix acompanyament i es facilita l'estudi en tot el que es pugui. Així el projecte té utilitat social i enriqueix la vila. El darrer cas d'èxit ha estat la millora del nomenclàtor de la vila, en clau femenina. Cinc noies de magisteri van confeccionar un bon treball de camp recollint els noms existents, denunciant la minorització de noms femenins i obrint un procés de participació entre entitats i veïnat per fer propostes de personatges que es mereixien un nom de carrer palauanglesolí. Van exposar el treball al Ple Municipal i actualment hi ha una dotzena de nous carrers, fruit de tota aquesta tasca acadèmica compartida.

4.7. L'acompanyament i sentiment de pertinença

Aquest darrer punt, a diferència dels anteriors, no es concreta en cartells i difícilment es pot mesurar en indicadors. Però parlant d'educació, és imprescindible acompanyar i és molt important sentir-se membre de la comunitat.

En aquest temps de govern, al Palau d'Anglesola hi ha hagut regidors especialment implicats en tenir cura de l'acompanyament de les entitats, de les persones que entren a les comissions, dels lideratges que són agents educadors... Malgrat ser un intangible, es materialitza en cafès, whatsapps, trucades, cuidar els petits detalls. Es concreta en escoltar, recollir neguits, compartir il·lusions, reconèixer els èxits i celebrar-los... És un temps esmerçat que no consta en les agendes oficials, que no té una foto mediàtica, però que mou muntanyes emocionals, perquè ser educador tracta, precisament, d'acompanyar i per això cal, també, sentir-se acompanyat.

D'altra banda, el sentiment de pertinença a la vila és necessari per poder deixar-se educar per la comunitat i alhora, també per poder aportar quelcom a aquesta comunitat. Hom té la necessitat de crear vincles perquè pugui trobar a l'entorn el que l'ajuda a créixer i ser feliç. L'orgull de poble, com l'acompanyament, no és només un titular bonic i primer cal la convicció personal per poder-lo transmetre. I, després, sensibilitat. Algunes senzilles accions que hem desenvolupat al Palau d'Anglesola per fomentar aquest sentiment de pertinença: irradiar el lema "em plau el Palau", projectant-lo en bosses de compra local, gorres, retolació diversa... crear jocs de rol per conèixer i valorar el municipi; crear el clauer "tu ets la clau del Palau"; escriure i il·lustrar el llibre "Els tresors del Palau", un recorregut per les festes, la història i el patrimoni local que acaba amb un mirallet amagat dins d'un cofre...

5. Conclusions

El nostre país és ric en estructurar projectes en sintonia amb l'educació comunitària. Aquesta profusió d'iniciatives no és pas puntual, ni flor d'un dia. Només cal recordar el reguitzell de propostes sorgides arran de l'Escola Nova¹⁸, la Mancomunitat de Catalunya i especialment durant la República en què molts mestres catalans van implicar-se en una renovació pedagògica connectada amb el poble.

Del bagatge actual, recollit a partir de la lectura de les fonts escrites que els justifiquen i de les entrevistes a alguns protagonistes que els han desenvolupat, en realitzem una humil metaanàlisi per concloure què cal tenir en compte per tirar endavant la vila educadora que volem.

De pobles educatius a pobles educadors. Tots els pobles, petits i grans, són educatius per la seva mera existència. Des de l'urbanisme a les institucions escolars, passant pels programes festius, els equipaments... hi ha un bon grapat d'elements, persones i entitats que eduquen. Tanmateix, que esdevinguin educadors, requereix la voluntat de ser-ho. És un canvi de paradigma que pretén, des de la transversalitat i l'acció compartida de molts agents, que la comunitat esdevingui espai de canvi, transformació i desenvolupament. Els municipis educadors són els que creen avituallaments vitals diversos i inclusius per tal que totes les persones que hi viuen despleguin plenament el seu potencial humà, la seva personalitat, els seus talents i la seva creativitat.

Ciutats educadores i també viles i poblets educadors. Les iniciatives dutes a terme en grans ciutats per tal que l'educació de la ciutadania impregni tots els espais són, també, viables en els municipis rurals. Cal adaptar formes, mitjans, recursos, ritmes... però de fet la mirada d'Educació 360 és fins i tot més fàcil enfocar-la en una comunitat petita que en una gran urbs. Senzillament perquè és més fàcil identificar els seus agents educadors i, amb ells, establir xarxa. És comprensible que s'hagi iniciat el treball en grans ciutats, per la concentració més gran de població. Però això no justifica que el 10% dels 7.722.037 catalans¹⁹ que viu en els 736 municipis de menys de 5000 habitants no pugui participar d'aquest nou paradigma de societat. De fet, només per la gran quantitat de pobles i micropobles existents, es fa necessari centrar esforços per ajudar a encaminar el concepte de vila educadora, adaptant la mesura de tot plegat: reunions, protocols, graelles, recursos humans i econòmics... però sense rebaixar un gram l'ambició d'esdevenir, també, plenament municipis educadors.

¹⁸ Moviment pedagògic que sorgeix a finals del segle XIX, en contrast amb l'escola tradicional. Arrela a Catalunya de la mà de grans pedagogs com Francesc Ferrer i Guàrdia, Rosa Sensat, Frederic Godàs, Alexandre Galí, Pau Vila, Eladi Homs...

¹⁹ Cens de població de l'any 2020

L'acció de Casa de la Vila també educa. Les accions que es desenvolupen des de qualsevol àrea del govern municipal transmeten coneixements i eduquen en uns determinats valors, de forma intencionada, o no. Per tant, ser conscients d'això ens ha de permetre realitzar accions de qualitat i treballar perquè tots els serveis municipals transmetin valors que permetin dibuixar el poble educador que volem. I això és transversal: ni depèn de la Regidoria d'Educació o Ensenyament, ni d'Alcaldia, ni de Secretaria. Depèn de tots els càrrecs electes i treballadors de l'Ajuntament. I talment com en l'educació dels infants, el modelatge és essencial. Per tant, és inviable treballar per una comunitat educadora si l'equip de govern no hi creu. Comptant, però, que si bé totes les corporacions que es llencen a l'aventura de remar en direcció a la comunitat educadora tenen els regidors convençuts, aleshores han de passar a l'acció, predicar amb l'exemple en l'escolta al veïnat, la dinamització de reunions, la resolució de conflictes... És en aquest camp que el nou paradigma educador -que volem més enllà de l'escola i plausible per a totes les edats- té recorregut. I aquest tarannà educador impregnarà tots els espais: l'atenció al públic a les oficines municipals, els textos dels comunicats, el desenvolupament dels plens municipals, la comunicació a les xarxes, el tracte de la brigada municipal...

Les viles educadores són viles inclusives i equitatives. Davant d'una societat tan diversa com tenim (social, cultural, lingüística, sexual, ideològica...), resulta urgent establir polítiques per atendre i respectar aquesta diversitat, és a dir, per fomentar la tolerància i convivència de totes les realitats. Les viles educadores intrínsecament són viles inclusives, que permeten desenvolupar diferents projectes de vida, en igualtat d'oportunitats. De fet, si urgeix construir pobles i ciutats que eduquin és precisament perquè totes les persones tinguin accés a les activitats, que totes tinguin l'oportunitat de formar part del teixit associatiu. Les persones més vulnerables, les que difícilment participen de l'agenda municipal, són les que motiven a treballar en xarxa, amb aquesta mirada educadora, per tal de cohesionar el municipi i garantir el respecte dels seus drets.

L'èxit educador és la suma d'accions de qualitat coordinades, accions que tinguin continuïtat i siguin coherents amb els objectius plantejats. Un calendari mensual ple d'activitats no és sinònim de vila educadora. Una munió d'activitats descoordinades pot deixar moltes persones al marge. La clau és treballar de manera coordinada i cooperativa, regidories, escoles, serveis socials i teixit associatiu, procurant que els agents socials actius del municipi esdevinguin, alhora, agents educadors. Per tant, fer xarxa, malgrat que sigui un camí més lent per arribar a la meta, és l'estratègia més eficaç per donar resposta als reptes educatius de la comunitat. I per aconseguir aquesta aliança és bàsic treballar la corresponsabilitat de totes les entitats i institucions que mouen el municipi.

Viles educadores, que avancen malgrat la seva imperfecció. Les poblacions que entren en aquest repte d'esdevenir comunitats educadores no són pas millors que les que eludeixen aquesta oportunitat de créixer. És una obvietat. Però el que val la pena apuntar és que tampoc esdevenen "millors" de la nit al dia quan entren en aquesta dinàmica, ni poden conformar-se només en aprovar la iniciativa pel Ple municipal corresponent, ni que sigui en l'aprovació unànime que s'espera dels grups polítics amb certa sensibilitat per les persones. El

vandalisme, l'atur, l'incivisme, les agressions masculines, la brossa abandonada fora dels contenidors, el fracàs escolar, l'abandó de la gent gran... i tants altres drames, no desapareixeran del mapa municipal. Però atendre'ls, sumant el màxim d'agents educadors del municipi, segur que incrementa l'eficiència i l'eficàcia dels recursos esmerçats fins ara. I segur que es diagnostiquen causes i, potser, fins i tot, es troben i s'apliquen estratègies per llaurar la terra i prevenir noves situacions de desigualtat i vulnerabilitat. Som vila educadora quan s'inicia el treball conjunt entre els agents educadors i la xarxa va creixent amb la suma de més protagonistes. Sent conscients, però, que entrar a la família de municipis educadors és acceptar la tensió constant entre el que volem aconseguir i el que som capaços de fer.

Cal concretar el paradigma. Gràcies a la implicació i motivació de moltes persones, som un país ric en propostes, en idees i en establir eines, legislar, escriure projectes i dotar-los d'un nom atractiu. En aquests moments a Catalunya tenim damunt la taula diferents iniciatives que caminen vers un mateix objectiu: el compromís educador de la societat. Però independentment del nom del projecte (Carta de Ciutats Educadores, Projecte Educatiu de Ciutat o Poble, Pla Educatiu d'Entorn, Educació 360, Passaport Edunauta...), necessitem concrecions dels propòsits del paper, **accions concretes** que transformin la realitat, que impactin a peu de carrer. Ens cal materialitzar la filosofia educativa, ser didàctics. Per això és rellevant recollir bones pràctiques i fer-ne difusió. L'Aliança Educació 360 fa una bona tasca, en aquest sentit. Però és important no descuidar els pobles petits. Que en aquests baguls de recursos consolidats, hi puguem enllaçar propostes pràctiques i excel·lents de les zones rurals.

Avaluar per aprendre i millorar. Després del procés d'escriure els projectes i materialitzar les accions previstes en els mateixos, dues conclusions essencials i, alhora, també educadores: necessitem **avaluar l'impacte** de la feina feta. Som molt actius en generar propostes, però ens cal temps i rigor per revisar com han anat. Això, en un municipi petit, sense tècnics i amb més bona voluntat que recursos, és molt difícil. Gestionar el dia a dia és complex i les urgències no permeten pair com pertoca les accions desenvolupades. Perquè encara no s'ha acabat una bona dinàmica, que cal preparar la següent. La hiperactivitat, les presses, són una mala praxi d'alguns governs municipals... i no ajuden a crear activitats i comunitats educadores. L'administració hauria d'avaluar sempre les polítiques realitzades, també les socials, culturals i, evidentment, educatives. L'avaluació forma part de tot procés d'aprenentatge i per això cal recollir dades, analitzar-les i prendre decisions per millorar. En el cas que ens ocupa, de municipis educadors, cal establir indicadors senzills i pràctics, per ser conscients del canvi provocat. L'altra conclusió, després d'avaluar l'acció local, seria **compartir els èxits educatius comunitaris** amb altres municipis. Com indicàvem al punt anterior, cal recollir les propostes i explicar-les! Avançaríem molt més com a país si fóssim capaços d'escoltar els avenços reeixits dels veïns i adaptar-los a la nostra realitat!

Projectes planers, projectes transformadors. Les administracions públiques, especialistes a dibuixar aquests programes de noms atractius, visions lloables i propòsits necessaris, hem d'anar amb compte de **no burocratitzar les bones idees**. Quan formava part del Comissariat

de Minyons Escoltes i Guies Sant Jordi de Catalunya van sorgir els Plans Educatius d'Entorn. Com a moviment de lleure ens hi vam sumar ben aviat, formava part de la idiosincràsia escolta aquesta bona iniciativa sortida des del Departament (aleshores) d'Ensenyament. A la pràctica, pocs agrupaments escoltes dels barris i pobles van concretar accions dins dels PEE. I encara alguns ho van fer per l'incentiu de recursos econòmics i guardons que s'hi van vincular. És a dir, no va arribar a la base... Actualment, l'ajuntament que presideixo ha signat l'adhesió a l'Educació 360. Vam treballar amb l'escola perquè s'hi integrés i el claustre va votar-hi a favor. Minyons Escoltes, com a moviment, va signar el manifest des del primer dia, essent entitat promotora, fundacional. I la paradoxa: el cau de la vila, tanmateix, ni coneixia l'adscripció, ni -d'entrada- veia la necessitat de formar-ne part. Avui, cal valorar-ho, en forma part de manera activa, participant mensualment a les reunions i essent dinamitzador d'iniciatives del municipi en clau 360. Per tant, necessitem aterrar aquests protocols, plans i projectes escrits amb les millors intencions i amb excel·lents professionals darrere, a la concreció del dia a dia de les entitats. Que no vegin els objectius i les reunions com una càrrega a la bona feina que desenvolupen, sinó com una oportunitat d'enriquir la mateixa associació. Aquestes dificultats comporten que alguns municipis redactin projectes de l'àmbit socioeducatiu amb la mera finalitat d'acollir-se a subvencions, més que amb la voluntat política d'implementar accions. Per tant, ens fem trampes quan no facilitem que les lleis connectin amb la realitat d'escoles, teixit associatiu o entitats del tercer sector que ja treballen en sintonia amb els projectes que defensen i promouen aquestes lleis. Quan no obtenim impacte, les bones estratègies escrites queden guardades en calaixos d'administracions locals.

Persones dinamitzadores de la comunitat, lideratges educadors. Per tal que les accions arribin a ser educadores, transformadores, és imprescindible comptar amb lideratges que tinguin en compte aquesta clau educadora, **lideratges educadors**. I no penso només en representants públics de l'administració local, ni en l'equip directiu de l'escola corresponent. En la majoria de pobles i viles de Catalunya hi trobem persones entusiasmades per dinamitzar la comunitat, sigui organitzant un aplec tradicional, una cursa popular, un sopar d'estiu a la fresca o entrenant als infants i joves en un esport que el cap de setmana porta el nom i els colors del poble arreu. Potser no són majoria i cada cop costa més sortir de la zona de confort per mullar-se pels altres, però hi ha bones persones compromeses. Cal comptar amb aquestes persones dinàmiques i dinamitzadores perquè esdevinguin agents educadors. Crear una comissió, un grup, una plataforma que pugui connectar-los perquè, plegats, coordinin el projecte de vila educadora.

És qüestió de mirada. Al capdavant, què cal fer perquè l'educació sigui un procés de desenvolupament comunitari? Per on comencem? Teixir una vila educadora depèn de la mirada, de l'enfocament que s'hi dona, en pensar, desenvolupar i revisar l'activitat. Més que escriure llargs documents, cal centrar energies en **fer pedagogia** de què les activitats poden ser educadores si es repensen amb bona voluntat i amb consciència educadora. I, aleshores, teixir complicitats. Perquè les activitats d'una entitat o d'un programa de festes siguin inclusives en edats, en procedències, en gènere, en diversitat funcional... pot caldre només repensar el programa i incloure-hi quelcom diferent. Això significa trencar barreres: les

barreres de “ho hem fet així tota la vida”, les de “som pocs”, les de la mandra al canvi, la manca de sensibilitat... Als pobles petits es duen a terme moltes activitats que tenen **moments educadors**, potser sense ser-ne del tot conscients, perquè, informen, sensibilitzen, detecten necessitats, estableixen objectius, avaluen.. També hi ha projectes i activitats d'**acció educadora** directa: des d'experiències d'educació en el lleure, fins a cursos d'alfabetització o d'inserció sociolaboral, aules universitàries, activitats culturals, formacions específiques que s'adrecen a col·lectius específics... Com dèiem, el repte és fer-nos conscients del potencial educador que tenen aquests moments i aquestes accions i, en conseqüència, de la responsabilitat educadora que ens atorguen. I això només s'aconsegueix **participant** en les trobades que cerquen aquest canvi de paradigma (sigui Comissió 360, grup de Projecte Educatiu de Poble, Xarxa Educativa Local, Taula Comunitària, Comissió Transversal...), que no han de ser pas avorrides. En aquestes sessions on hi ha debat, filosofia, esperit crític... és on s'exemplifica **la mirada**, facilitant que s'enriqueixin les activitats i es puguin afegir en aquest camí, gens fàcil, però ben atractiu.

Els qui creiem en l'àmbit municipal com a clau per millorar el món, necessitem aquesta **mirada educadora** perquè puguem deixar un llegat millor. Una mirada, com s'ha anat evidenciant, holística, integradora i global. Reclamo **mirades educadores** globals, en els mitjans de comunicació, en la vida política, en l'àmbit laboral... i en l'administració pública local. Només vivint en pobles humans, inclusivament, respectuosos i sostenibles, podem tenir un present més plàcid i encarar un futur millor. Només som si som amb els altres i, justament, comptant amb els altres podem forjar l'esperit crític que ha de vacunar-nos dels populismes, autoritarismes i misèries humanes en general.

Colze a colze amb l'escola. Sovint a l'escola hi aboquem les esperances transformadores d'una realitat que ens desencana. I li demanem molt: des d'assolir els ODS, prevenir drogodependències, treballar per la igualtat de gènere o “salvar els oceans”, sense deixar de banda tot el reguitzell de competències bàsiques de tots els àmbits: lingüístic, matemàtic, digital, artístic, en valors, coneixement del medi, educació física... En aquest treball s'ha repetit abastament que és en va tota tasca de municipi educador si no té en compte la comunitat en totes les seves dimensions. És a dir, que la transformació social només arribarà si família, escola, teixit associatiu, polítiques de les diferents administracions, plans estratègics... i carrer!, **empenyen alhora** en una mateixa direcció. L'escola ha de ser un dels motors principals de la comissió que tiri endavant la vila educadora. Hi ha noms diversos: Comissió 360, Consell Educatiu Municipal... Sigui quina sigui la concreció del petit grup que repensi el poble amb la mirada d'educació comunitària, ha de comptar amb els docents. Els **professionals de l'educació formal** han d'esdevenir **lideratges fermes** d'aquest paradigma. Malgrat que la formació de la major part dels mestres d'aquest país estigui basada encara en la concepció d'impartir coneixements davant un educand receptor, ningú dubta avui que els infants són els protagonistes del seu procés d'ensenyament i aprenentatge. Sortosament, l'aprenentatge vivencial, no directiu, competencial, cooperatiu... és la fesomia de moltes escoles i d'alguns instituts del país. Els mestres, professors, pedagogs que tenen la formació i experiència per justificar aquest canvi de paradigma, també saben que comptar amb l'entorn és bàsic per l'educació formal. Han de ser els primers interessats en trobar pels

carrers i camins dels pobles les millors aules on pouar coneixements significatius i realitzar canvis transformadors. Hi ha experiències de l'educació formal encaminades a cohesionar aquesta vila educadora que volem, com l'Aprenentatge i servei. Però és essencial tenir una mirada holística perquè no esdevinguin projectes “obligats”. L'escola només pot ser ànima i motor del poble si compta amb el poble. És a dir, si la comunitat entra dins de les aules i l'alumnat i els docents en surten per connectar amb el cor del poble, que és una autèntica escola oberta de vida.

Una normativa que confii en els municipis. Si ens fixem en l'àmbit merament escolar, estem lluny de l'exercici de competències cedides als municipis. Això també es deu a la malmesa delegació de competències de l'estat a l'administració més propera, la local. Val a dir que a Catalunya, l'Estatut i la Llei d'Educació atorguen competències en l'àmbit educatiu i un alt grau de participació. La voluntat, però, sempre ha d'anar acompanyada de dotacions pressupostàries per acabar desenvolupant com pertoca la implicació dels consistoris, especialment si són petits. Malgrat les dificultats competencials evidents, la relació municipi-escola és força estesa arreu del país. Més encara en els municipis rurals. Cal aprofitar aquesta relació i eixamplar-la perquè esdevingui, també, municipi-educació. I en aquest cas, afegir-hi esports, cultura, lleure, festes... on les competències sí que esdevenen pròpies de l'administració local.

Des de Casa de la Vila, comptant amb la vila. La proposta de poble que eduqui ha de liderar-se des de l'Ajuntament. El primer pas, doncs, és activar espais de diàleg i col·laboració, exercir la “governança educadora” entre els grups amb representació municipal i entitats. Fora bo entrar formalment a l'Aliança Educació 360, assumint-ne el manifest i els compromisos. Això requereix un acord de Ple, preferiblement unànim, per garantir la seva vigència més enllà de mandats i perquè la comunitat educadora ha d'incloure a tothom. Després es poden desplegar altres documents, que recullin objectius, estratègies, recursos... com el Projecte Educatiu de Poble. Però el que es necessita per no construir el projecte “des de dalt”, o perquè no esdevingui simplement un bon acord guardat en un calaix, és crear una comissió amb agents educadors del municipi, amb el nom que es consideri més escaient: Comissió 360, grup impulsor del Projecte Educatiu de Poble, Xarxa Educativa Local, Taula Comunitària, Comissió Transversal... Una comissió que en el cas de pobles petits estarà formada per voluntaris i voluntàries, i que ha de tenir la consegüent consignació al pressupost ordinari de l'Ajuntament per poder impulsar i dinamitzar les accions que decideixin.

La veritable transformació sorgeix quan es converteix la ciutadania en subjecte de la seva pròpia acció. Per tant, cal deixar espai i deixar espais. I implementar processos de participació, d'autoorganització, perquè la transformació comunitària sigui real. Cal la **proactivitat** de l'administració local per establir el treball en xarxa, certament, però és essencial exercir aquest lideratge respectant els ritmes i la diversitat de tots els agents. Així doncs, cal establir una **cultura de treball cooperativa** que faciliti el treball en xarxa i inclogui les bones accions que ben segur ja es desenvolupen als municipis. Treballant en xarxa, ajudarem que aquestes activitats esdevinguin experiències educadores integradores i integrades a la vila.

Pobles educadors, comarca educadora. Avui en dia, els responsables de dinamitzar municipis 360 són, en molts casos, regidors motivats, ja que els municipis petits no tenen els recursos per crear estructures tècnico-administratives per a aquest àmbit, ni per comptar amb tècnics propis. Anant bé, els Consells Comarcals mancomunem aquests serveis de dinamització comunitària, comptant amb tècnics que actuen en diferents pobles. Però sovint a l'àmbit comarcal no hi ha polítiques consensuades i compartides. En el millor dels casos, trobem algun programa o document aprovat que no és sinònim de visions compartides i, menys encara, de polítiques comunes. “Cada terra fa sa guerra”, malauradament, la qual cosa desvirtua la mateixa essència dels Consells Comarcals. Això pot passar en àmbits diversos com la cultura, la joventut, la participació ciutadana, els esports i... l'educació. Davant d'aquesta realitat la tasca dels tècnics comarcals esdevé ben difícil perquè han de treballar en un territori poc cohesionat i es poden trobar empenyent més ells que els mateixos responsables polítics comarcals.

És necessari un marc polític de consens i una planificació estratègica d'àmbit supramunicipal per atendre aquesta dinamització comunitària. Perquè fer-ho des de la voluntat del regidor o l'alcalde de torn, ni que sigui amb la millor de les intencions, pot esdevenir activisme, o un projecte vigent només el temps que dura una legislatura. Per tant, el treball pedagògic s'ha de fer, també, dins de l'administració local i supralocal, cercant mecanismes per a desenvolupar un treball en xarxa i transversal amb caràcter integrador. Un treball compartit entre els diferents sistemes que ja s'ocupen avui del benestar: educatiu, serveis socials, ocupació, sanitari... Les diferents àrees i serveis de l'administració local i comarcal s'haurien d'alinejar en aquesta mirada educadora.

Si avancem en el concepte ampli de comunitat educadora, incorporem-hi també la proposta de comarca educadora. Si el concepte d'educació a temps complet es basa a teixir xarxes, siguem ambiciosos i estenem la xarxa entre les viles veïnes. L'objectiu és local, però podem crear sinergies perquè puguem aprendre els uns dels altres.

Diputacions educadores. Si en l'anterior punt reclamo un treball mancomanat en sensibilitat i recursos que permeti avançar com a territori educatiu, en aquest espai vull deixar constància d'una trista conclusió emmarcada en el territori on visc, Ponent de Catalunya: els municipis petits de la demarcació de Barcelona tenen més suport que els de la resta de Catalunya per esdevenir educadors. No és pas un retret cap a la seva Diputació, que disposa d'uns recursos més generosos que les altres. És una crida, primer, a què la resta de demarcacions contemplin l'Educació com un àmbit de servei al món local. Girona organitza Programes Pedagògics i Divulgatius pels escolars a través de l'Àrea de Cultura, Noves Tecnologies, Esports i Benestar i del Servei de Medi Ambient. Tarragona gestiona centres d'educació especial, les escoles d'art i disseny i les escoles i conservatoris de música. Lleida gestiona una escola d'educació especial i l'Institut d'Estudis Ilerdencs, IEI. Però cap de les tres té una àrea específica d'Educació que doni servei als municipis.

Hom pot argumentar que no hi ha competències municipals que ho justifiquin, però al llarg del treball queda palès que el rol d'educació comunitària l'ha d'assumir l'Ajuntament. Així

doncs, com a institució supramunicipal que treballa al servei dels ajuntaments, li és lícit oferir aquest espai d'Educació, garant de l'estat de benestar de totes les persones en qualsevol punt del territori. El següent pas seria contemplar el concepte "municipi educador" com ho fa la Diputació de Barcelona al seu organigrama i la seva pàgina web. A partir d'aquí, evidentment, desplegar l'acompanyament als municipis de manera que algun dia ajudes com aquesta siguin possibles arreu del territori: "La Gerència de Serveis d'Educació ofereix suport tècnic per a l'elaboració i implementació del Pla local d'infància i adolescència (PLIA) en els municipis"²⁰.

Reptes comunitaris, respostes comunitàries. I en sintonia amb la conclusió anterior, també sorgeix aquesta: les escoles no poden respondre soles als reptes que tenim damunt la taula com a societat. Les desigualtats socials, l'esgotament de recursos naturals, l'emergència climàtica, les guerres, la inflació, els problemes creixents de salut mental... No podem caure a la temptació ni de culpabilitzar l'escola dels mals existents, ni tampoc d'abocar-hi les esperances perquè ho resolgui tot. Cal comptar amb l'educació formal, evidentment, però els reptes comunitaris requereixen respostes comunitàries. I, d'aquí, la necessitat de crear viles educadores, on escola, famílies, entitats, ajuntament, equipaments... esdevinguin un ecosistema ben travat, capaç d'incidir en el dia a dia dels vilatans i resilient davant les dificultats. Des d'aquesta perspectiva contribuïrem al difícil repte de connectar emocionalment les persones que se senten excloses de la vida del municipi. Si hi ha persones desconnectades de la comunitat, és inviable que se'n sentin educades.

Comuniquem l'educació! Tot i els trenta anys d'immersió en el sector de l'educació i moure'm en diferents espais de l'educació no formal i l'educació formal, aquest treball m'ha fet descobrir programes desenvolupats a Catalunya, justament en les tres darreres dècades. Tots els projectes que hem explicat al treball requereixen de participació ciutadana, i normalment es cuida aquesta fase mitjançant recursos didàctics i dinàmiques atractives. És molt important, també, comunicar el document final que sorgeix d'aquest temps de participació. És rellevant comunicar-ho bé perquè el que es projecta ha de provocar impacte en la ciutadania. Però també és essencial donar-ho a conèixer per valorar el temps i la creativitat de les persones que han ajudat a fer-ho possible. A més a més, si l'educació és, en bona part, la solució als problemes que se'ns presenten com a societat, quan tenim una estratègia educadora que funciona bé al nostre municipi hem d'escampar-la als quatre vents perquè se'n puguin beneficiar el màxim nombre possible de persones i comunitats.

Les persones al centre. El concepte de ciutats educadores té uns cinquanta anys. En aquest temps -especialment del 1990 ençà- han nascut molt bones iniciatives, s'han dissenyat programes excel·lents amb noms diversos, amb un rumb comú. Tanmateix, també s'ha creat molta desafecció entre persones que van creure inicialment en l'elaboració del projecte i que han esmerçat hores en tirar-lo endavant. La confecció d'aquest treball m'ha permès conèixer agents educadors fermes, amb visió clara del concepte educador i un bon compromís envers la comunitat. Educadors, però, que han baixat del vaixell 360 per cansament, sobretot al veure

²⁰ <https://www.diba.cat/web/educacio/cataleg/plia>

que la teoria reflectida al document costava déu i ajuda de posar-la en pràctica. En el somni de vila educadora, doncs, cal tenir cura de les persones i entitats. La xarxa no funciona sense la seva presència i implicació. I cal respectar ritmes, cal aprendre i aprehendre del procés. Una bona manera, i ben educadora de cuidar les persones, és mantenir un feedback permanent amb els agents implicats. Són ells qui porten a la pràctica les propostes, qui apliquen mesures d'educació a temps complet, i, per tant, amb ells s'han d'avaluar, ajustar els processos... La seva tasca, sigui a l'escola, a la biblioteca, a les entitats, a l'Ajuntament... ha de ser valorada. En un clima de confiança, dins la comissió, petit grup dinamitzador, s'han de poder confrontar els treballs, s'han d'escoltar les percepcions.

Un ecosistema educador. Finalment, reclamo també una política educadora municipal. Una política que desplegui el dret a l'educació, que vagi més enllà del dret a l'escolarització. Cal vetllar i continuar invertint recursos perquè l'escola catalana sigui de qualitat i equitativa. Però eixamplant la mirada, perquè aquesta qualitat i equitat la treballem, també, per a la societat sencera. Potenciar les viles educadores, és a dir, apostar per l'**educació com a procés permanent i de desenvolupament comunitari**, no hauria de mancar en cap dels programes electorals del 2023. Una governança encarada a convertir pobles i ciutats en veritables ecosistemes educadors. Perquè, al cap i a la fi, l'educació ens fa persones i volem viure en viles, siguin grans o petites, plenes de persones íntegres i autònomes, que desenvolupin plenament les seves potencialitats. Persones, al capdavall, lliures que formin part d'una societat lliure!

6. Bibliografia

AA.VV. «Pobles educadors» monogràfic de la *Revista Perspectiva escolar*, núm. 308 (octubre 2006), p. 2-62.

BARRES, Rober; TERMES, Andreu, “Municipis 360, municipis d’oportunitats. 28 mesures per a una legislatura d’educació a temps complet (2023-3027)”, Fundació Jaume Bofill, Barcelona, 2022.

BORJA I SEBASTIÀ, Jordi, “La ciudad como pedagogía” , Cuadernos de Pedagogía, núm. 278, 1999, p. 44-50.

CIVIS I ZARAGOZA, Mireia, “La ciutat educadora i els projectes educatius de la ciutat”, *Aloma: revista de psicologia, ciències de l’educació i de l’esport Blanquerna*, núm. 17, 2005, p. 245-262.

CIVIS I ZARAGOZA, Mireia, *Els Projectes Educatius de Ciutat com a praxi de Desenvolupament Comunitari de gènesi socioeducativa*. Tesi doctoral: Universitat Ramon Llull, 2005.

COLLET-SABÉ, Jordi, Més enllà dels PEC, els PEE i les zones educatives: primers apunts per a una escola municipi. *Revista Catalana de Pedagogia*, núm. 10, 2016, 12-32.

DURAN OLLER, Assumpta i ROMA CUNILL, Joan, “El projecte Poble educador”, *Revista Guix: Elements d’acció educativa*, núm. 344, 2008, p. 59-65.

FEU, Jordi i SOLER, Joan, “Més enllà de l’escola rural. Cap a un model integral i integrador de l’educació en el territori”, *revista Temps d’educació*, núm. 26, 2001, p. 133-155.

FEU, Jordi, “Poble educador: un projecte educatiu necessari per al reequilibri social, educatiu i cultural del país”. *DEPROP Revista de política educativa local*, 2006.

GONZÁLEZ MOTOS, Sheila. *De la lectura de la carta a la consolidació d’una ciutat educadora*. Associació Internacional de Ciutats Educadores (AICE), Barcelona, 2019.

IGLESIAS VIDAL, Edgar; ARGELAGÉS BESSON, Txell; BERGER SACRAMENTO, Rafael, *Contribucions dels Plans Educatius d’Entorn a la iniciativa Educació 360*. Fundació Jaume Bofill, Barcelona, 2018.

IZQUIERDO MONZÓ, Eva. *Marc normatiu municipal en l’àmbit educatiu*. Guies de política educativa local, núm. 7, Diputació de Barcelona, 2022.

PLANAS LLADÓ, Anna. *L'avaluació de polítiques socioculturals municipals. Una proposta d'indicadors*. Tesi doctoral. Universitat de Girona. Febrer 2009

SAN JOSE I BUENAVENTURA, Jordi, El currículum local, un element del projecte educatiu del poble o de la ciutat. Guix: Elements d'acció educativa, núm. 339, 2007, p. 69-72

SOLDEVILA VALL, Cèlia. *Diversitat i inclusió en el projecte de poble educador*. Treball final de grau. Universitat de Vic. Maig de 2013

TRILLA BERNET, Jaume. “La ciudad educadora. De las retóricas a los proyectos” Cuadernos de Pedagogía, núm. 278, 1999, p. 44-50

7. Annexos

Annex 1

Article 27 de la CE

1. Tothom té dret a l'educació. Es reconeix la llibertat d'ensenyament.
2. L'educació tindrà com a objecte el ple desenvolupament de la personalitat humana en el respecte als principis democràtics de convivència i als drets i a les llibertats fonamentals.
3. Els poders públics garanteixen el dret que assisteix els pares per tal que els fills rebin la formació religiosa i moral que vagi d'acord amb les seves conviccions.
4. L'ensenyament bàsic és obligatori i gratuït.
5. Els poders públics garanteixen el dret de tothom a l'educació, mitjançant una programació general de l'ensenyament, amb la participació efectiva de tots els sectors afectats i la creació de centres docents.
6. Es reconeix a les persones físiques i jurídiques la llibertat de creació de centres docents, dins el respecte als principis constitucionals.
7. Els professors, els pares i, en el seu cas, els alumnes intervindran en el control i en la gestió de tots els centres sostinguts per l'Administració amb fons públics, en els termes que la llei estableixi.
8. Els poders públics inspeccionaran i homologaran el sistema educatiu per tal de garantir el compliment de les lleis.
9. Els poders públics ajudaran aquells centres docents que reuneixin els requisits que la llei estableixi.
10. Es reconeix l'autonomia de les Universitats, en els termes que la llei estableixi.

Annex 2

Llei 12/2009, del 10 de juliol, d'educació (LEC) Article 159.

Competències dels ens locals

«1. Els municipis participen en el govern dels centres educatius que presten el Servei d'Educació de Catalunya per mitjà de la presència en els consells escolars, i també en la programació general de l'ensenyament, sens perjudici de les altres competències que els atribueix l'apartat 3.

2. Els ens locals poden crear centres propis per mitjà de convenis amb el Departament, d'acord amb la programació de l'oferta educativa.

3. Correspon als municipis:

a) Participar en les funcions que corresponen a l'Administració de la Generalitat en els diferents aspectes del sistema educatiu i, especialment, en les matèries següents:

Primer. La determinació de l'oferta educativa de l'àmbit territorial pels procediments establerts per reglament.

Segon. El procés d'admissió en els centres que presten el Servei d'Educació de Catalunya de llur territori, per mitjà, si escau, de les oficines municipals d'escolarització.

Tercer. L'establiment de mesures que permetin als centres portar a terme activitats extraescolars promogudes per l'Administració educativa, i la coordinació d'aquestes activitats.

Quart. La programació dels ensenyaments de formació professional i la coordinació amb l'entorn territorial i empresarial, i el foment de la implicació dels agents territorials i socials en el compromís educatiu de tota la societat.

Cinquè. La vigilància del compliment de l'escolarització obligatòria.

Sisè. L'aplicació dels programes d'avaluació, i el coneixement dels resultats.

Setè. La promoció i l'aplicació de programes dirigits a alumnes de famílies d'immigrants o transeünts.

Vuitè. L'establiment de programes i altres fórmules de col·laboració amb les associacions de mares i pares d'alumnes per a estimular i donar suport a les famílies en el compromís amb el procés educatiu dels fills.

Novè. El desenvolupament de programes de qualificació professional inicial.

Desè. La determinació del calendari escolar.

b) Organitzar i gestionar els centres propis.

c) Gestionar l'admissió d'alumnes en els ensenyaments del primer cicle d'educació infantil, i establir-ne el procediment i els barems, d'acord amb el que estableix l'article 47.6.

d) Cooperar amb l'Administració de la Generalitat en la creació, la construcció i el manteniment dels centres educatius públics.

e) Garantir la coordinació dels serveis socials amb els serveis educatius amb l'objectiu de vetllar per l'interès superior de l'infant.

f) Vetllar pel compliment d'aquesta llei i de la normativa que la desplega.

4. A petició dels ens locals, i d'acord amb la programació educativa, es poden delegar competències per a crear, organitzar i gestionar centres públics que imparteixin el primer cicle d'educació infantil, ensenyaments artístics o educació d'adults.

5. Els consells comarcals poden assumir la gestió dels serveis de transport, dels serveis de menjador escolar i d'altres serveis escolars, d'acord amb el que s'estableixi per reglament.

6. Els municipis, per a exercir les competències en matèria d'educació, poden rebre suport, sens perjudici del que estableix l'apartat 5, dels altres ens locals.»

Annex 3

MANIFEST DE CONVOCATÒRIA 360

Més i millors oportunitats educatives per a tothom.

1. Els nois i noies aprenen en tots els espais de la seva vida quotidiana

A l'escola i a l'institut, amb la família, a casa, als carrers i a les places. Al esplai o al cau i quan fan esport o marxen de colònies. També quan son davant les pantalles. "Educació360.Educació a temps complet" proposa una perspectiva global de l'educació que tingui en compte que s'aprèn i s'educa arreu.

2. S'eduquen en tots els seus temps. Al llarg i al ample de la vida.

El temps no lectiu dins l'escola representa més d'una tercera part de la jornada. Les vacances escolars suposen una quarta part de la vida de l'infant. Els caps de setmana tenen un munt de possibilitats. "Educació360. Educació a temps complet" afirma que si situem l'infant i el jove al centre del procés educatiu ens n'hem ocupar en tots els seus temps vitals.

3. Les oportunitats educatives d'arreu són cabdals en l'itinerari personal

La recerca internacional ens diu que les oportunitats educatives més enllà del temps lectiu són decisives en la formació i l'itinerari vital i professional de les persones. Educació360.Educació a temps complet proposa ajudar-les a fer un recorregut de forma personalitzada en funció dels interessos i capacitats de cadascuna.

4. Garantir el procés educatiu és també alinear i connectar els aprenentatges

Educació i aprenentatges estan fragmentats. Hi ha massa separació entre la vida i els aprenentatges, entre els interessos i les obligacions. "Educació360.Educació a temps complet" vol assolir un doble repte: que els espais no lectius de l'escola i l'institut formin part del Projecte Educatiu del Centre i que allò que s'aprèn fora dels centres educatius sigui reconegut i hi estigui connectat .

5. L'equitat és el principal repte en l'accés a les noves oportunitats educatives

No tothom té les mateixes possibilitats d'accés a aquestes oportunitats educatives ja sigui per raons econòmiques o socioculturals. El temps de lleure és l'espai desigualtat per excel·lència. "Educació360.Educació a temps complet" aposta per garantir l'equitat i la igualtat d'oportunitats en els espais i l'educació no formal.

6. Convertir l'educació dels espais i temps no lectius en política pública

L'àmbit local és l'espai idoni per garantir les oportunitats educatives i la coordinació dels actors de la comunitat. També la cohesió social i la formació de ciutadans. Els ajuntaments són un actor privilegiat en el lideratge educatiu. "Educació360.Educació a temps complet" proposa que més enllà de les bones experiències, la política educativa transcendeixi l'ensenyament reglat i garanteixi més i millors oportunitats per a tothom.

7. El canvi educatiu ha d'incorporar la mirada de l'Educació360

Una mirada 360, que traspasa els límits dels temps i els espais, que reconeix els aprenentatges d'arreu i connecta l'educació, l'escola, les famílies i la comunitat.

“Educació360.Educació a temps complet”, aporta una mirada global i inclusiva i que demana la complicitat de tot el municipi i de tots els actors de la comunitat educativa.

Convocatòria per una gran aliança per l'EDUCACIO360. Educació a temps complet.

La Fundació Jaume Bofill, la Federació de Moviments de Renovació Pedagògica i la Diputació de Barcelona han decidit sumar esforços per assolir aquest gran repte de i convoquen a ajuntaments, centres educatius, entitats, equipaments, recursos i iniciatives de tot tipus que vulguin contribuir a que

“EDUCACIO360.Educació a temps complet” sigui una realitat generalitzada al nostre país. L'educació és cosa de tots.

Barcelona, 29 de gener de 2018

Annex 4

Conclusions de les Jornades Impulsem l'Educació 360, Educació a temps complet als territoris rurals.

El Palau d'Anglesola, Flix, L'Espluga de Francolí i La Vall d'en Bas. 7 de maig de 2022.

Projectes comunitaris: "L'escola és motor, cor i essència de poble"

- Obertura dels centres educatius, participació en els projectes de poble, integració en els municipis com un espai socio-cultural, fomentant la participació de la ciutadania.
- Sentiment d'estima, pertinença i arrelament al territori.
- Realització de propostes fora de l'activitat curricular.
- Valoració com una oportunitat l'arribada de nous habitants (gràcies a les TIC, teletreball i diversificació econòmica), com aspecte clau per aconseguir una millora en la mobilitat entre pobles petits i poder realitzar activitats educatives de qualitat dintre el temps lectiu i no lectiu.
- Replantejament de la utilització dels espais públics.

Educació a temps complet al municipi/poble "El dret a l'educació i a la cultura, més enllà del dret a l'escolarització"

- Augment de la vida cultural i les activitats extraescolars de qualitat.
- Territorialització de les propostes d'actuacions entre municipis propers.
- Posar en relleu la funció dels i les mestres i equips directius de les escoles rurals en la facilitació de l'educació a temps complet.
- Sensibilització sobre la corresponsabilització en educació als municipis.
- Conscienciació sobre la visió d'ecosistema educatiu als municipis. Reforça-la i impulsar-la aprofitant la contribució de l'educació 360.
- Foment de la igualtat d'oportunitats i l'adquisició d'aprenentatges enriquits també fora de l'escola.
- Proposta d'activitats itinerants en clau d'educació 360 (igual que hi ha mestres itinerants).

Treball en xarxa, "anant de la mà amb tots els agents educatius se'ns obren un munt d'oportunitats"

- Valoració i identificació dels actius del territori. Implementació d'aquests agents.
- Treball conjunt i en xarxa real, amb tots els agents educatius del territori, per a tenir projectes de millor qualitat.
- Generació d'espais de trobada per tal mancomunar serveis i actuacions. Creació d'extraescolars compartides de forma territorialitzades i amb transport.
- Aprofitament del model ZER per aquesta mancomunitat.
- Generació d'espais de trobada com taules de treball, equips motors, comissions..., a nivell municipal i/o de territori.
- Continuïtat en el treball per a la millora del teixit associatiu per a promocionar més i millors oportunitats educatives.
- Millora de les connexions entre municipis propers incorporant professionals educatius, dinamitzadors que promoguin el teixit (junt amb la millora del transport i finançaments).

Projectes intermunicipals

- Incidència en les polítiques comarcals. Municipalitzar la política per optimitzar recursos.
- Valoració del rol dels consells comarcals com organitzadors o impulsors de propostes

educatives acompanyats per els ajuntaments.

- Necessitat de més recursos apropar noves oportunitats educatives als territoris des d'una mirada més comarcal o per municipis pròxims. (Com transport per afavorir la mobilitat)
- Necessitat d'accés a aprenentatges per afavorir la igualtat d'oportunitats.
- Unió dels representants dels territoris per a demanar recursos humans i econòmics.
- Tenir en compte les necessitats del territori de manera permanent abans de plantejar projectes
- Existència de dificultats en les xarxes i connexions entre xarxes.

Formació

- Formació en l'especialització de l'escola rural per a mestres i altre personal dinamitzador, educatiu...

Ningú educa a ningú,
ningú s'educa a si mateix,
les persones s'eduquen amb la mediació del món.

Paulo Freire